BISERICA

MITROPOL. UNGH.-VL.

MITROPOL. MOLD. SUC,

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REV. PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

Prim. IOSIF loc. I. Ploeștênu

Ep. R.-N.-S. GENADIE loc. D. Craiov.

Ep. Buz. INOK. loc. Val. Rom.

Ep. Arg. GENAD. loc. G. Pitestênu.

IOSIF loc. D. Botoșen.

Ep. R. MELCHIS. loc. I. Bacaôn

Ep. H. SILVESTRU loc. C. Bârlădênu

Ep. D.jos PART. loc. Ir. Gălățênu

ANUL al XI-lea

No. 3.

IUNIE.

BUCUREȘTĬ

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICESCĬ

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1887.

Meditată după Zamfir Ionescu

de M. I. Călinescu.

CUVENTUL

FĂCUT DE

Inalt prea Sânțitul archiepiscop Mitr. Moldoveĭ și Suceveĭ și Exarch Plaiurilor

D. D. IOSIF NANIESCU.

Cu ocasiunea sânțireĭ bisericeĭ celeĭ marĭ, Catedrala Mitropolieĭ din Iașĭ. Sânțirea s'a săvêrșit în Presența MM. LL. Regeluĭ Românieĭ **Carol I** *și a soțieĭ Sale* **Elisabeta Dómna și Regina,** *de I. P. S. Mitropolit Iosif Naniescu, în ḑiua de 23 Aprilie, anul mântuireĭ 1887.*

„Dómne, iubit-am buna cuviința caseĭ tale și locul lôcașuluĭ marireĭ tale“ Psl. 25, vers. 8).

„Și am veḑut și iata era plină de marire Casa Domnuluĭ“.
(Iezechiil, cap. 44, vers. 4).

In aceste momente solemne, cu ocasiunea sânțireĭ acestuĭ frumos și măreț templu religios, care îmĭ place a crede, că va fi pentru generațiunile viitóre un monument de mândrie națională, început de fericitul întru amintire Prea Sânțitul Mitropolit al Moldoveĭ și Suceveĭ Veniamin Kostaki, în an. 1833, sunt acum 54 anĭ, dar pe care el n'a trăit ca sa-l vaḑă terminat și inaugurat, în aceste momente ḑic, îmĭ pare că auḑ cu urechile sufletuluĭ meŭ pe însușĭ

fericitul părinte Veniamin, primul fundator, exclamând din adâncul sufletuluĭ sĕŭ aceste cuvinte ale Psalmistuluĭ: *„Dómne, iubit-am bună cuviința Caseĭ tale și locul lôcașuluĭ măririeĭ tale“*.

Și cu adevĕrat, fraților, cum n'așĭ repeta eŭ, în aceste momente de mare sĕrbatóre religiósă și tot o dată națională, cuvintele Psalmistuluĭ, care cu tot dreptul cuvênt și fórte potrivit se pot atribui și fericituluĭ părinte Veniamin Mitropolitul? Maĭ ales când întórcem o privire în trecut asupra tuturor faptelor sale laudabile, frumóse și folositóre posterităței némuluĭ românesc, pe care el le-a sevêrșit în timp de 40 de anĭ aprópe cât a stat pe scaunul archipăstoresc al Mitropolieĭ Moldovei din Iașĭ și în epoca în care a trăit, trecênd prin multe peripețiĭ de nestabilitate, turburare, prefacerĭ și chiar nesiguranță despre sórta țereĭ sale, cum s'a întâmplat în anii 1808—12 și maĭ cu séma în 1821.

In care parte a țĕreĭ vom îndrepta atențiunea și privirile nóstre și să nu găsim urmele și tot-o-dată sa nu audim pronunțându-se cu laude bine meritate numele luĭ Veniamin Mitropolitul Moldoveĭ? Și pentru ca sa fiu maĭ bine înțeles asupra celor ce am să vorbesc, voiŭ începe maĭ întâi cu înființarea Seminariului de catre fericitul Veniamin Mitropolitul în Monastirèa Socola la începutul secolului present. Ast-fel el venind la scaunul St. Mitropolii a Moldovei, în anul 1803, și dorind luminarea clerului și a poporului Român, a înființat în anul 1804, în Monastirea Socola de lânga Iașĭ, cea dintâiu școla bisericéscă românéscă, cu obicinuitul nume de *„Semi-*

nariŭ", înzestrându-l și cu veniturĭ îndestulătóre pentru întreținerea atât a elevilor seminariștĭ cât și a dascălilor, cum se ḑicea atuncĭ, cariĭ toțĭ eraŭ interni, elevĭ și dascalĭ, cu tot menajul lor trebuincios. Acest seminar a existat, trecênd prin multe peripețiĭ ale timpilor și există și până astăḑĭ cu numele primuluĭ sĕŭ fondator „*Seminariul Veniamin*". In acest seminar învața fiiĭ poporuluĭ român, maĭ cu sémă, carte românéscă și religia strămoșasca ortodoxă de rĕsărit. Apoĭ cea maĭ mare parte a literatureĭ române bisericeștĭ și chiar profane, în Moldova, de la începutul seculuĭ present este, am putea ḑice, din noŭ creată, lucrată prin traducție, parte de el însușĭ și parte sub protecțiunea și impulsiunea dată de el, în tot timpul archipăstorieĭ și chiar până la mórtea sa. Și carțile tiparite, atât în tipografia din St. Mitropolie de aicĭ din Iașĭ, cât și în cea din Monastirea Némțuluĭ, cele maĭ multe cu cheltuiala sa proprie și altele cu ajutorul iubitorilor de bine aĭ némuluĭ românesc, *luminaților patrioțĭ*, cum se citește în fruntea acelor carțĭ, tóte predică în tóte unghiurile țereĭ numele luĭ Veniamin Mitropolitul cu laude bine meritate; maĭ ales că el în tot timpul archipăstorieĭ sale a stat în fruntea învĕțămêntuluĭ public.

Buna disciplina și ordinea în cler și în tóte serviciile bisericeștĭ, conform cu canónele sânților Părințĭ aĭ bisericeĭ, în cea maĭ mare parte, luĭ se datorește în țéra Moldoveĭ.

Podóba sântelor bisericĭ, începênd de la Mitropolie cu Monastirile cele marĭ în frunte și pâna la cele

maĭ micĭ schiturĭ și cătune de prin munțĭ și de pe délurile și câmpiile țĕreĭ, se datoresc îngrijireĭ, exemplului și impulsiuneĭ date de el în tot timpul archipăstorieĭ sale de 40 anĭ; și apoĭ ca corónă a tuturor faptelor luĭ frumóse, morale și folositóre, acéstă maréță și frumósă biserică, la a careia sânțire ne-am adunat noĭ astădĭ, cred ca justifică pe deplin cuvintele Psalmistuluĭ David, ce le-am citat maĭ sus, aplicându-le fericituluĭ părinte Veniamin, și pe care încă odată le repet: „*Dómne, iubit-am bună podóba Caseĭ tale și locul lôcașuluĭ măririĭ tale*“.

Iar eŭ smeritul, care în cea maĭ fragedă copilărie am vedut cu ochiĭ meĭ punerea temelieĭ acesteĭ bisericĭ de către fericitul părinte fundator Veniamin Mitropolitul, simțindu-mĕ astădĭ fericit că am trait să conlucrez și să ved desevêrșită opera și îndeplinită dorința fericituluĭ fundator Veniamin Mitropolitul, voiŭ adaoge acum și cuvintele bătrânuluĭ Simeon, pe care acela le-a pronunțat când a primit în templul din Ierusalim pe Mântuitorul Christos prunc în brațele sale: „*Acum slobodește pe robul teŭ, Stĕpâne, după cuvêntul tĕŭ în pace, că vedură ochiĭ meĭ mântuirea ta*“.

Aceste cuvinte fericitul părinte Veniamin a dorit sa le pronunțe și el însușĭ când avea să vadă terminată lucrarea bisericeĭ începută de el, dar n'a avut feriricirea să traiască să esclame aceste cuvinte, ca și batrânul Simeon din Evangelie.

Dar pe lângă aceste cuvinte din Sânta Scriptură ale dreptuluĭ Simeon și ale profetuluĭ Impĕrat David, maĭ avem și alte asemenea cuvinte, pe care cred

că este bine și cuviincios spre edificare morală a cita în acéstă ocasiune dintre cele multe dintr'ênsele de la doĭ marĭ profeţĭ, Isaia și Iezechiil, cuvinte ḑic, care aŭ străbătut vécurile din anticitatea cea maĭ depărtată și aŭ ajuns până la noĭ. Unul, Iezechiil, transportat în contemplaţiunea măririeĭ luĭ Dumneḑeŭ, ḑice: *„Şi am vĕḑut şi iată era plină de mărire Casa Domnuluĭ“*. Cela-lalt, Isaia, aseminea transportat, strigă: *„Veḑut-am pe Domnul şeḑênd pre scaun înalt şi ridicat şi plină Casa de mărirea luĭ, şi Serafimiĭ staŭ în prejurul luĭ, şase aripĭ la unul, şase la altul, cu două îşĭ acopereaŭ feţele, cu două piciórele, ĭar cu două sburaŭ şi strigaŭ: Sânt, sânt, sânt Domnul Savaot, plin este cerul şi pămêntul de mărirea luĭ“* (cap. 6, vers 1—3).

Din aceste cuvinte ale profeţilor, noĭ învĕţăm a cunósce gloria cea mare și nedescrisă a putereĭ și măririeĭ luĭ Dumneḑeŭ, și pentru ca să înţelegem întru cât-va, noĭ ceștĭ neputincĭoșĭ și muritorĭ, eĭ întrebuințéză și o numire comună în viaţa ómenilor, numele de casă: *„Casa Domnuluĭ“*, *Casa luĭ Dumneḑeŭ.* Trebue să înțelegem dar că acéstă numire nu este decât un pogorămênt pentru natura cea muritóre și mărginită a omuluĭ și trebue s'o înţelegem în sens figurat, tot așa precum înțelegem și când ḑicem împreună cu Psalmistul: *„Ceriurile spun mărirea luĭ Dumneḑeŭ şi facerea mâinilor luĭ o vesteşte tăria; ḑiua ḑileĭ spune cuvênt şi nóptea nopţeĭ vesteşte şciinţă; nu sunt graiurĭ nicĭ cuvinte ale cărora să nu se audă glasurile lor; în tot pămêntul a eşit*

vestirea lor și la marginile lumeĭ cuvintele lor“ (Psl. 18, vers 1—4).

Care dar este *Casa luĭ Dumnedeŭ,* cel ce este nemărginit și a tot puternic? Căcĭ de ne vom închipui că Dumnedeŭ locuește în casă marginită, făcută de om, atuncĭ pĕcătuim, dicênd că Dumnedeŭ locuește într'un loc óre unde mărginit, într'o casă órecare făcută de mâinĭ omeneștĭ.

Dar marele profet Isaia nu ne lasă să greșim în acéstă privință. El dice ca din partea luĭ Dumnedeŭ: „*Ce casă îmĭ vețĭ zidi mie, dice Domnul? Și care este locul lôcașuluĭ meu? Aŭ nu ceriul îmĭ este mie scaun și pămêntul așternut piciórelor mele? Că tóte acestea le-a facut mâna mea și ale mele sunt tóte acestea.— Și spre carele voiŭ căuta? făra numaĭ spre cel smerit și blând cu inima și carele tremură de cuvintele mele*“ (cap. 66, vers. 1, 2). Și profetul adaugă: că cel atot puternic nu în casă facută de mâinĭ omeneștĭ locuește, fiind-că el prin ființa sa este nemarginit și nu se póte circumscrie într'un loc.

David asemenea strigă:

„*Dómne, unde mĕ voiŭ duce de la Duchul teu și de la fața ta unde voiŭ fugi? De mĕ voiu sui în ceriŭ, tu acolo eștı, de mĕ voiŭ pogorî în iad, de față eștĭ, de voiu lua aripele mele de diminéță și mĕ voiŭ sălășlui la marginile măreĭ, și acolo mâna ta mĕ va povățui și drépta ta mĕ va ține*“ (Psl. 138, vers 7—10).

Iată dar cum profețiĭ din cea maĭ depărtată anticitate, inspirațĭ de Duchul Sânt, aŭ scris pentru urmașĭ adeverata cunoscință de Dumnedeŭ, învĕțându-ne că Dumnedeŭ este *nemărginit, a tot puter-*

nic, întru tot înțelept și prea bun, nevedut și neajuns de mintea omenéscă, fără de început și fără de sfârșit. Acésta este doctrina sânteĭ bisericeĭ nóstre și credința pe care am moștenit'o noĭ de la părinții și strămoșiĭ noștri, prin învĕțatura Sântelor Scripturĭ și a sânților Parinți aĭ bisericeĭ până în diua de astadĭ.

Acéstă învețătură a moștenit-o și înțeleptul Solomon de la părintele sĕŭ David, și daca a înalțat luĭ Dumnedeŭ un templu măreț în Ierusalim, acésta a făcut'o, ca pe de o parte prin măreția și splendórea templuluĭ să învețe pe poporul luĭ Israil a vedea în mod simțibil, chiar prin simțurile corpuluĭ acestuĭ muritor, mărirea și a tot puternicia luĭ Dumnedeŭ, aceluia care ĭ-a scos din pamêntul Egiptuluĭ și din casa robieĭ, ĭ-a trecut prin marea Roșie, ĭ-a hrănit cu mană în pustie, le-a scos apa din pétră și le-a dat cele 10 poruncĭ ale legeĭ în muntele Sinai prin Moisi, dar ĭ-a pedepsit acolo în pustie în timp de 40 de anĭ pentru îndăratnicia și necredința lor, până când în fine ĭ-a bagat în pamêntul Canaan, care era pămêntul făgăduințeĭ; iar pe de alta parte, Solomon *a vrut să învețe pe poporul luĭ Israil* ântăiŭ *stabilitatea și unitatea cultuluĭ* și al doilea *unitatea națională,* prin aceia de a se cunósce uniĭ pre alțiĭ, adunându-se în toțiĭ aniĭ tóte triburile, tóte semințiile la templul din Ierusalim pentru închinăciunea și adorarea unuĭ singur Dumnedeŭ, aducêndu-șĭ acolo rugăciunile și sacrificiile lor dupre prescripțiunile legeĭ luĭ Moisi.

Ast-fel Israilițiĭ adunându-se în toțĭ aniĭ la tem-

plul din Ierusalim pentru datoriile închinăciunilor lor, învěțaŭ a se cunósce între dênșiĭ pentru a nu se socoti uniĭ pre alțiĭ de streinĭ, ci că tóte cele 12 triburĭ saŭ semințiĭ ale luĭ Israil forméză un singur popor, de aceiașĭ origine, care adoréză pe unul singur Dumneḑeŭ, duprě cum însușĭ David exclamă în psalmĭ: „*Cunoscut este în Judea Dumneḑeŭ, întru Israil mare este numele luĭ; iar dumneḑeiĭ păgânilor sunt idolĭ nesimțitorĭ, lucrurĭ de mâinĭ omeneștĭ* (Psl. 75, vers 1).

Acesta este, fraților, din început scopul bisericeĭ luĭ Dumneḑeŭ, *unirea, iubirea* și *frăția.* Acesta este și scopul bisericeĭ nóstre creștine ortodoxe naționale, de a uni pe toțĭ bine credincioșiĭ în aceiașĭ cugetare, în aceiașĭ credință, în aceléșĭ simțimênte și chiar în aceléșĭ aspirațiuni, prin iubire și devotament pentru binele comun.

Patria nóstră Română, iubiților, este preserată de monumente religióse de la marea și până în vêrfurile Carpaților. Nemuritoriĭ noștri Domnĭ din vechime, conducetoriĭ némuluĭ românesc, au împodobit pămêntul patrieĭ cu aceste monumente religióse, bisericĭ și monastirĭ, temple pentru închinăciunea luĭ Dumneḑeŭ, înzestrându-le încă și cu averi îndestulătóre pentru întreținerea și conservarea lor perpetuă în tóte generațiunile următóre, pentru existența celor ce viețuiesc într'ênsele, servitorĭ aĭ bisericeĭ, și pentru adăpostirea și ajutorul seracilor, neputincioșilor și věduvelor, care alergaŭ la aceste limanurĭ de mântuire, fugind de viforile și nevoile vieţeĭ lumeștĭ, pentru a servi luĭ Dumneḑeŭ în liniște, prin

rugăciune şi practica faptelor celor bune evangelice.

Nemuritorul Eroŭ Stefan Cel Mare, după tóte isbândile de arme repurtate asupra vrăşmaşilor némuluĭ românesc şi aĭ religiuneĭ creştine ortodoxe de rĕsărit, înalţa şi câte o biserică saŭ monastire, înzestrându-le cu averı pentru întreţinere, cum am ḑis, şi pentru restauraţiĭ, din timp în timp, dupre trebuinţă. Numaĭ ast-fel aŭ existat aceste monumente religióse istorice până în ḑiua de astăḑĭ, rezistând furieĭ intemperiilor şi inamicilor destructorĭ preste treĭ şi patru sute de anĭ, cum spre exemplu, Monastirea Bistriţa de lângă oraşul Pétra a fericituluĭ Alexandru cel Bun Domnul Moldoveĭ, Monastirea Putna din Bucovina, unde Marele Eroŭ Ştefan este şi înmormêntat, şi altele multe aseminea, a cărora trăinicie şi frumuseţe le admiram şi în ḑiua de astăḑĭ; asemenea şi Monastirea din Câmpu-Lung a luĭ Radu Negru Vodă Basarab, cel întâĭ Domn al Ţĕreĭ Româneştĭ, care reînoită dupĕ timpĭ exista şi astaḑĭ, precum şi Monastirea luĭ Michaĭ Vodă din Bucureştĭ.

Mĕ simt nefericit, că nu pot ḑice tot aşa şi pentru multe altele asemenea, dar maĭ ales pentru Monastirea Cozia după malul cel drept al Oltuluĭ, monumentul luĭ Mircea Vodă cel Bătrân, carele, ca şi marele Ştefan, a apărat şi a asigurat existenţa némuluĭ românesc pe pămêntul strămoşesc de la Cerna şi până la Marea Négră, întitulându-se şi Stăpân al Dobrogeĭ şi al Măreĭ Negre şi întruntând cu vitejie furia barbareĭ semi-luneĭ, tocmaĭ când aceia era în apogeul potereĭ séle. Acest monument reli-

gircs istoric, care, ca monastire era un penetenciar voluntar ca tóte monastirele, după natura aşeḑămêntuluĭ lor religios, astaḑĭ a devenit, nu scim prin ce concurs de împrejurarĭ nefericite şi necalificabile, penetenciar involuntar, închisóre făcetorilor de rele.

Multe sunt, iubiţilor, aceste monumente religióse ale fericiţilor noştri Domnitorĭ din trecut, semănate pe faţa a tot pamêntul Românieĭ şi care sunt tot-odată singurele nóstre monumente istorice până în ḑiua de astaḑĭ. Nu este aci locul şi nu mĭ-ar ajunge chiar nicĭ timpul de a le numĕra pre tóte, precum pe ale luĭ Mateĭ Vodă Basarab, până la numĕr de 40, care se încheie cu Monastirea pronumită Sarindaru din Bucureştĭ, ale luĭ Constantin Voda Basarab Brâncovénul, ale Cantacuzineştilor, ale Ghiculeştilor, ale Movileştilor, ale Barnovschilor, ale Lăpuşnenilor, ale Vasiliilor, şi ale altora, care tóte încă şi până astăḑĭ ne amintesc numele acelor fericiţĭ Domnitorı ctitorĭ şi de a cărora existenţă, biséricĭ ḑic şi Domnitorĭ, este legata şi istoria patrieĭ nóstre şi a némuluĭ românesc.

Dar fiind-ca între toţĭ aceştia numele mareluĭ Eroŭ al Moldoveĭ, Stefan cel Mare, planézá pe deasupra ca un astru protector şi bine-facĕtor, şi fiind-ca chiar şi cea dintâĭ şi maĭ veche biserică a aceşteĭ Mitropoliĭ a Moldoveĭ din Iaşĭ, datéză tot de la marele Eroŭ, voiŭ aminti în trécăt şi fórte pe scurt câte-va numaĭ din monumentele luĭ din maĭ multe părţĭ ale ţereĭ. Ast-fel există până astăḑĭ Biserica cu hramul St. Ierarch Nicolae din urbea Dorohoĭ, biserica cu hramul St. Ióu Botezătorul în urbea

Pétra, biserica cea mare cu hramul Inălțarea Domnuluĭ din St. Monastire Néműțu, biserica cu hramul St. Ión Botezătorul în urbea Vasluĭ, biserica cu hramul Prea Cuviósa Paraschiva în cătuna Cotnarĭ, în Hârlaŭ, la Răsboenĭ, și în fine multe altele, în tóte parțile țĕreĭ, așa ca țĕranul român Moldovén, orĭ în ce parte de loc vede o biserica veche, o zidire veche, s'a obicĭnuit a ḑice că tóte acestea sunt de la Stefan Voda cel mare și Sânt. Și în adevĕr, fraților, ca el orĭ și când purta o biruința asupra inamicilor țereĭ, și aceste isbânde aŭ continuat în tot timpul domnieĭ luĭ de 47 anĭ, el îndată, spre mulțamire luĭ Dumneḑeŭ și pentru exemplu de învețatura urmașilor, zidea o biserica, o monastire, cum am ḑis și maĭ sus.

Tot așa în urma biruințeı ce a repurtat asupra Turcilor și Tătarilor la anul 1491—93, a zidit în Iașĭ biserica St. Nicolae, pronumită cel Domnesc și pâna în ḑiua de astăḑĭ; și tot atuncĭ a restaurat și vechiul Palat domnesc, ale caruia temelıĭ istoricĭĭ le arată a fi înca din timpul Romanilor cu numele de Municipium Iassyorum. El, Stefan, a restaurat acest mare palat, fortificându-l, dupre obiceiul din timpurile acelea și pronumindu-l, precum ne spun unıı dintre istoricıı noștri, cu numele seŭ de *Ștefanovița.*

Chiar și cea maĭ veche biscrică a acesteı Sânte Mitropolıı a Moldoveı de aicı din Iașĭ, a fost, se spunc, tot de el facuta, cu hramul Nașterea St. Ión Botezatorul. Am ḑis, sĕ spune, fiind-ca în locul acelia târḑiu maı în urma, s'a zidit alta de pé-

tră de fericita Dómna Anastasia, soţia luĭ Duca Vodă pe la aniĭ 1682—95, căreĭ bisericĭ ea atuncĭ 'i-a pus hramul Intâmpinarea Domnuluĭ, şi care, acéstă biserică, în epoca reînoireĭ de către Anastasia Dómna, sub archipăstoria renumituluĭ şi prea învĕţatuluĭ Mitropolit Dositeĭ, mult timp a purtat şi supra-numirea de Biserica Albă.

Dar după ce acéstă fericită Dómnă Română, bună creştină, a facut ca lângă acésta biserica să fie stabilită reşedinţa Mitropolituluĭ din Iaşĭ, prin rescumpărare de locurĭ de pe alăturĭ şi lărgirea localuluĭ Mitropolieĭ, numirea de Biserica Albá a încetat, luându-şĭ cuvenita numire de Mitropolie. Căcĭ maĭ înainte de acéstă stramutare şi aşeḑare a Mitropolieĭ în Iaşĭ, reşedinţa Domnéscă fiind încă de mult timp aşeḑată aicĭ în Iaşĭ, locuinţa Mitropolituluĭ Moldoveĭ, când venea de la Sucéva în Iaşĭ, era nestabila, când la Biserica Alba, când la St. Nicolae Domnesc, şi apoĭ cât-va timp la biserica St. Nicolae, care este şi lângá Palatul domnesc,—fiind regulată acéstá aşeḑare de Antonie Vodă Rosset pe la aniĭ 1677.

Vechea şi mica bisericuţă, Intîmpinarea Domnuluĭ, zidita de Dómna Anastasia, în urma luĭ Antonie Voda Rosset, a continuat mult timp a fi Catedrala aceseĭ Mitropolii din Iaşi şi a existat chiar până în ḑilele fericituluĭ întru amintire părinteluĭ Veniamin Mitropolitul, care în anul 1833, dupa ce a fost făcut tóte pregătirile pentru începerea aceseĭ noua şi mare biserica, a dărâmat pe cea veche şi mică.

Şi ast-fel fericitul părinte Veniamin în ḑiua de 3 Iuliŭ anul 1833, ḑiua sĕptămâneĭ Lunĭ, a pus prima pétră fundamentală acestuĭ măreţ templu, la a acăruia sânţire suntem adunaţĭ noĭ astăḑı.

In acea ḑi memorabilă Prea Sânţitul Mitropolit Veniamin a leturghisit el însuşĭ în a doua biserică cu hramul St. Gheorghe, ce se află şi astăḑĭ în Curtea acesteĭ St. Mitrop., care biserică este făcută de Mitr. Gavriil Calimach în anul 1761, şi dupĕ terminarea leturghieĭ, înconjurat de numeros cler şi de mulţimea poporuluĭ şi a boerilor, cariĭ atuncĭ toţı aŭ contribuit pentru edificarea bisericeı acesteĭ nouă, uniĭ cu sutile, alţiĭ cu miile de galbenı, aŭ scoborît în şanţul sapat pentru temelie, acolo a facut sânţirea apeĭ, dupe obiceiul bisericeĭ nóstre ortodoxe, şi apoĭ luând mistria şi ciocanul, a pus cu mâinele sale prima pétra fundamentala în fundul şanţuluĭ de temelie, conservând hramul tot Intîmpinarea Domnuluĭ al vecheı bisericĭ, dar adăogând acum lá acésta nouă biserică şi pe St. Marele Mucenic Gheorghie, patronul vecheı Mitropoliĭ a Moldoveĭ din Sucéva şi al ţĕreĭ, cum şi a stégurilor luĭ Ştefan Cel Mare. Lucrarea zidarieĭ s'a urmat cu multa staruinţa în timp de 6 anĭ pâna în anul 1839, când terminata fiind zidirea şi acoperita dinpreună cu cele 4 turnurĭ de la cele 4 laturı ale eı, din nefericire întâmplându-se ca greutatea bolţeĭ să nu fie bine calculata, dupĕ dimensiunile largimeı şi lungimeĭ bisericeĭ, chiar pâna a nu se termina bolta, care era una singură preste tóta lungimea bisericeĭ, aŭ fost siliţĭ cu o mare grabire să o dea jos. Au făcut'o de

a doua óră de lemn, dar și acésta din causa aceliașĭ defectuosităţĭ de calcul în dimensiunile construcţiuneĭ, a cadut maĭ târdiŭ cu mare sgomot, rĕmâind biserica numaĭ cu cele 4 turnurĭ de la cele 4 colţurĭ ale eĭ, ba încă și óre care crăpăturĭ în douĕ părţĭ, s'aŭ fost format dupĕ acésta.

Fericitul parinte Veniamin atuncĭ nicĭ numaĭ traia; el demisionându-se din scaunul Mitropolieĭ în luna Ianuarie a anuluĭ 1842, s'a fost retras la viaţă liniștită în Mônastirea Slatina de lânga hotarul Bucovineĭ, unde a și murit la anul 1846, luna Dechemvrie 18. — S'a retras fericitul la viaţa liniștită, dar a murit cu sufletul amarît că n'a putut să vada cu ochiĭ sĕĭ opera dorinţilor și a straduinţilor sale terminată, pentru care sa spune că ar fi și dis ca: *„Acéstă lucrare, precum se vede, este rezervată pentru alţii maĭ târdiu“*.

(Va urma) Mitr. Mold., Iosif Naniescu.

FARAONII CONTIMPORANI LUĬ MOISI

Invețațiĭ sunt astăḑĭ de acord asupra numelor Faraonilor cu cariĭ Moisi se află în relațiunĭ.

Acela a caruĭ curte el o părăsi și care cauta sa-l omóre era *Ramses II Meiamun* (*Marele Sesostris* al Grecilor), fiŭ și succesor al luĭ *Seti I,* (duprĕ Maneton, *Sethos*) și al treilea rege din dinastia a XIX. *Faraonul Exoduluĭ*, acela a celor ḑece plage, era fiul și succesorul sĕŭ, *Meneftah I,* Amenofis al Grecilor.

Iată pentrŭ ce sĕ face acéstă identificațiune:

Ramses II se distinge între toțı Faraoniĭ prin marea mulțime de monumente ce a zidit. Luĭ însușı șĭ-a lăsat mai multe monumente de cât toțĭ ceĭ-lalțĭ împreuna. La aceste aspre lucrarĭ nu se întrebuința de cât prisonierĭ din resbel. El avea la dispositiunea sa brațe de sclavĭ, maı numeróse de cât toțĭ ceı-lalțĭ regĭ; numaı apasarea Ebreilor i le-a putut procura îndestul.

Faraonul persecutor avu o domnie fórte lunga, care cuprinde, pe lânga timpul ce Moisi petrecu la

curte, cea maĭ mare parte din ceĭ patru-ḍecĭ saŭ cincĭ-ḍecĭ anĭ, ce a vieţuit la *Ietro*, aşteptând disparițiunea celor ce căutaŭ viaţa sa: că aŭ murit toţĭ cariĭ căutaŭ sufletul tĕŭ (Exod. IV, 19). M. de Rougé ḍice: „Singurul rege care ar satisface cerinţelor acestor date istorice este Ramses II, a caruĭ domnie dură 67 anĭ“.

La acest fapt se raportéză încă maĭ multe împrejurărĭ:

Ast-fel scriitorul Pinebsa vorbeşte de un oraş Pa-Rameşu-Anacht, *oraşul luĭ Ramses cel fórte brav,* şi Moisi menţionéză un oraş al luĭ *Ramses,* zidit de Ebreĭ pentru persecutorul.

Evident, că coincidenţa numelor nu este întâmplatóre.

Duprĕ tradiţiunea judaică, raportată de *Iosef,* fiica luĭ Faraon care scăpa pre Moisi se numia *Thermuthis.* Se găseşte pe monumente numele uneı femeĭ a luı *Ramses II,* numită *Termut* (nascuta din zeiţa *Mut*). Ea putea fórte bine să fie sora luĭ *Ramses II,* tot-odata şi soţia sa, şi prin urmare sa fie fiica luĭ *Seti I;* cacĭ, în Egipt, căsatoria unuĭ prinţ cu sora sa era considerată ca însoţirea cea maĭ potrivita pentru a conserva curat sângele némuluĭ regal.

„Regele *Meneftah* nu era de cât al treĭ-spre-ḍecele dintre fiiĭ luĭ *Ramses II,* a caruĭ listă se afla pe muriĭ templului din Sebna. Ceĭ douĭ-spre-ḍece dintaiŭ erau morţĭ; acesta fu al treĭ-spre-ḍecele care-ĭ succedă.

„In al optule an al domnieĭ sale, el designasa deja de ereditar pe fiul seŭ *Seti II, Meneftah,* care-ı

succedă, în adevĕr, direct și fără vre-o turburare la succesiune. Nu se scie în ce an. Se găsește încă pe un monument al Museuluĭ din Berlin, descris de *M. Brugsh*, amintirea unuĭ fiŭ al luĭ Meneftah I, mort înainte de părintele sĕŭ, ca și acel din Exod; el purta asemenea numele de *Meneftah*.

„Unul din papirele Anastasi conține un pasagiŭ, unde se dice, că Semițiĭ veniră din țara Atema, saŭ Idumea, în Egipt, din timpul luĭ Meneftah, pentru a paște turmele lor în pășunele care aparțineaŭ acestuĭ principe, și care eraŭ aprópe de heleșteul saŭ lacul Pithom. Aice avem un fapt analog stabilirei Ebreilor în pamêntul Gessen din timpul luĭ Iosif, și daca identificațiunea luĭ Meneftah cu Faraonul Exoduluĭ este exacta, el ar fi putut concede aceste pașunĭ Semiților pentru a înlocui Ebreiĭ" (M. l'abbé Vigouroux, *Revue des questions historiques*).

Vom arĕta, în adevĕr, că Biblia nu dice cum că Faraonul Exoduluĭ a fost înghițit în marea Roșie; cuvintele *eques Pharaonis* (calarețiĭ luĭ Faraon) din versetul 19, cap. XV al Vulgateĭ, care ar putea face sa se crédă acésta, aŭ în Ebreește și Septuaginta semnificațiunea de *equi Pharaonis* și *equitatus Pharaonis* (caiĭ și calărimea luı Faraon). De alımintrelea nicĭ bunul simț nu permite ca regele să dirije în persóna carele; acésta era în adever sarcina unuĭ general de cavalerie și nu a sa.

Dacă observăm, că Ramses II trăi 87 anĭ și sĕ sui pe tron la etate de 20 anĭ, vom putea forma concordanța urmatóre, care resuma tóte datele, pe care le expunem aci :

95 anĭ înaintea eşireĭ din Egipet, naşterea luĭ Ramses II, fiul luı Seti I-iŭ.

81 anı înaintea eşireĭ din Egipet, naşterea luĭ Moisi; *Seti I* este atuncea pe tron. Fiica sa *Thermuthis* are 13—16 anĭ, când scapa pre Moisi; fratele sĕŭ *Ramses*, care o ĭa maĭ târḑiŭ de soţie, are 14 anĭ.

75 anĭ înainte de eşirea ḑin Egipt, mórtea luĭ *Seti I. Ramses II* se sui pe tron în etate de 20 anĭ.

Dela 51—41 anĭ înaintea eşireĭ din Egipt, Moisi paraseşte curtea, în etate de 30—40 anı, şi se refugiaza la Ietro.

8 anı înainte de eşirea din Egipt, mórtea luı *Ramses II*, în etate de 87 anĭ, dupa o domnie de 67 anı.

Meneftah se sue pe tron.

Un an înaintea eşireı din Egipt, întórcerea luĭ Moisi, începerea negociaţiuneĭ pentru eşirea din Egipt.

Ḑiua plecareı, mórtea primuluĭ născut al luĭ Meneftah, omorît prin ângerul exterminător, fuga Ebreilor; dupa câte-va ḑile, distrugerea armateı luĭ Meneftah în marea Roşie. El designă de ereditar un alt fiŭ sub numele de *Seti II-lea Meneftah*.

El concede la nişte Arabı Idumeı paşunele părasite de Ebreĭ, în înprejurimele dela *Pithom*, în *Uadi—Tumilat* din ḑilele nóstre.

De aice resulta ca Moisi fu contemporan a treĭ Faraonı: el petrecu copilaria sa la curtea mareluĭ sĕu parinte adoptiv *Seti I;* juneţa sa la acea a mo-

șuluĭ sĕŭ *Ramses II*, și avu cu vĕrul sĕŭ *Meneftah* disputele pe care le scim.

Luĭ *Seti I* trebue să raportăm ordinul de a arunca în Nil copiiĭ masculinĭ aĭ Ebreilor; el fu dat cu puțin timp înainte de nașterea luĭ Moisi, fiind-că Aaron, fratele sĕŭ maĭ mare de treĭ anĭ, fu crescut fără dificultațĭ, și retras puțin după acésta, pentru că 80 de anĭ maĭ târḑiŭ, noĭ găsim o populațiune masculină de 600,000 ómenĭ, născuțĭ în acest interval. Iubitorul de construcțiunĭ Ramses II, în loc de a distruge Ebreiĭ, îșĭ închipuise să-ĭ întrebuințeze, ast-fel cum nu se maĭ facuse până la el, la construirĭ de numeróse monumente, a căror ruinĭ le vedem astă-ḑĭ.

(Traducțiune dupre *D. E. Lecointre,* journal: „*La terre sainte*", page 781—782 din I Ianuar 1887).

Preot I. Antonovicĭ.

PROGRESUL SCIINȚEĬ PRIN CREDINȚA ÎN MISTER

Fiind-că după espunerea ideilor preliminare și a sistemuluĭ ce vom ținea în espunerea sciințifică a Teologieĭ generele, urméza să intrăm imediat în materiĭ curat teologice și fiind-ca cu noțiunea de teologie este strânsă legată cestiunea de mister, pentru acest cuvênt ne vom întreținea asta-ḑĭ asupra importanțeĭ misteruluĭ pentru progresul sciințific. Inainte de a pronunța cuvêntul de *dogmă* și *mister*, ce pare a fi o fantomă pentru uniĭ din apostolii ḑișĭ aĭ sciințeĭ pure, mě simpt obligat a vě dovedi, cu sciința în mână, că aceste douě noțiunĭ—Sciință și Mister — aŭ un raport între ele bine determinat și un contact bine simțit de omul sciințeĭ adevěrate.

Un cuvênt celebru și de respectat se invócă în seculul nostru, cu scop de a confunda progresul prin creștinism — *Sciința.* Acesta este înspăimân-

tătorul cuvênt cu care se încércă a ne înfricoșa. Decâte orĭ Teologul voeşte să probeze şi să arate *Progresul prin Creştinism*, ómeniĭ, ḑişĭ aparătorĭ aĭ sciinţeĭ, aŭ în tot-déuna un respuns gata: Acest lucru nu-ĭ *sciinţific*! Când noĭ pronunţăm: Revelaţiune, ḑic: nu e cestiune ştiinţifică. Când ḑicem: Miracul, — Miraculul nu se admite de sciinţă. Când înfine espunem un Mister, nicĭ terminam cuvêntul şi auḑim: Misterul este negaţiunea sciinţeĭ!

Ast-fel anticreştinismul credincios tradiţiilor sale, şi astă-ḑĭ caşi altă dată, şi încă asta-ḑĭ maĭ mult decât orĭ când, pretinde a ne închide gura, a ne nimici prin sciinţa. Principiul întunericilor ne ameninţă cu lumina. Gnosticismul noŭ ni opune *gnosa*, sciinţa moderna, şi ne asigură că nu-ĭ vom putea resista. Anticreştinismul voeşte sa ne supună acţiuneĭ de a privi lumina sciinţeĭ, şi atunci credinţa nóstră, sub lumina eĭ, se va stinge, se va nimici, ca şi un fulg de ninsóre la raza sóreluĭ. — Noĭ le ḑicem: în puterea libertăţeĭ vóstre, gnosticĭ modernĭ, puteţĭ crede cum vĕ place, sunteţĭ liberĭ. Trebue să scim că ceĭ ce ne fac aceste ameninţărĭ n'aŭ strabătut încă maĭ nicĭ unul din eĭ la înaltele regiunĭ ale şciinţeĭ; sunt de aceĭ ce respândesc aceste neexactităţĭ prin adunărĭ comune, prin salóne, ba chiar şi prin locurĭ maĭ ordinare. Aceştĭ lucefirĭ de al doilea şi al treilea ordin sunt ceĭ maĭ ameninţătorĭ.

Cugetându-mĕ mult asupra acestor obiecţiunĭ, şi a acţiuneĭ unora din adepţiĭ acestuĭ sistem, mĕ îngrijam ca sciinţa să nu devină cum-va pentru mine

ca una din acele visiunĭ fantastice cu carea se încércă uniĭ a speria pe copiĭ. De acea adesea mě întrebam in sufletul meŭ: Care este óre acea sciință așa de teribilă ce cauta a ne sfâșia sânta nóstră Religie—misteriile eĭ? Este óre Matematica? Dar noĭ scim pe Matematecii noștri ca sunt creștinĭ, și nu înțelegem întru cât Algebra și Geometria, etc. ne pot spaimânta, cu tóta puterea lor sciințifica. Fi-va Fisica, Astronomia, Fisiologia, Geologia? Scim ĭarășĭ că Creștinismul numěră în sînul sěŭ maĭ multe celebritațĭ a acestor sciințĭ, inventatorĭ chiar, care sunt membri recunoscuți aĭ Academiilor Europene și care se mândresc a se numi creștinĭ. Pentru ce dar ni se tot ḑice mereŭ c'am fi condamnațĭ a muri prin sciința? Pentru ce ni se tot anunța sfârșitul Creștinismuluĭ prin sciință? Ascultați-mě : iată punctul central al obiecțiuneĭ sciințifice: Noi teologiĭ trebue să perim prin sciința, pentru că noĭ învețăm ca sunt misteriĭ, iar misteriile creștine sunt antagonistul radical al sciințeĭ moderne.

Pentru ca sa disparǎ acéstă obiecție, acest cântec al sereneĭ, de care se alunecă mulțĭ dintre ceĭ puținĭ învețațĭ aĭ epoceĭ nóstre, voiŭ consacra maĭ multe lecțiunĭ în cursul anuluĭ acestuia.

Vě voiŭ dovedi că misteriile credințeĭ creștine nu numai că nu sunt în contraḑicere cu datele—resultatele—sciințeĭ; ci că încă aceste misteriĭ sunt pentru ea principiĭ lumina. Ele se justifica înaintea rațiuneĭ, care le négă și luminéză sciința aceĭa, care le admite.

Inainte de a supune la acéstă proba principa-

lele nóstre misteriĭ, trebue maı întâiŭ a stabili într'un chip general raporturile între sciință și mister. Să demonstrăm cum sciința este inlanțuita de mister și cum misterul este legat cu progresul sciințeĭ. Acesta ni va fi, propriŭ vorbind, obiectul nostru acum.

— Aceia ce me atinge maĭ întâiŭ în mister, considerat fața în fața cu sciința, este legatura intimă, și înrudirea adânca ce le léga una de alta. Dar înainte de a dovedi cum sciința este încatenata cu mistere, trebue sa spunem ce însemnéza acest cuvênt: *mister*. Declar că aprópe nu exista cuvênt chiar și în limba nóstră, care să fi suferit maĭ radicale interpretărĭ false și maı arbitrare. Este curios și maĭ mult trist încă de cât curios, de a asculta definițiunile ce da despre misteriile nóstre creștine sciința anticreștină, d. e. ne spun : admitețĭ, ḑice ea, că *treĭ fac una și una face treĭ?* Așa dar voĭ, Creștiniĭ, admitețĭ, disprețuind matematica, misterul Trinitațeĭ. Admitețı ca divinitatea s'a contopit în umanitate, saŭ ca natura divina se confunda în aceiașĭ ființa cu natura umană, ast-fel în disprețul filosofieĭ avețĭ misterul Intrupareı. Admitețı ca voı, toțĭ Creștiniĭ, înainte de a vĕ naște ațı pĕcatuit prin voința altuia și că ast-fel ve nașteţı din fire corupțĭ și demnı de a fi tradațı foculuı etern, pentru un pĕcat, pe care voĭ nicĭ macar nu l-ațĭ fáptuit. Iată dar că în interesul moraleĭ și al bunuluĭ simț credețı în misterul pĕcatuluĭ original. Admitețĭ apoĭ că ființa îșĭ ea existența din nimica, saŭ ca nimica devine un ce. Iată

și aicea în disprețul logiceĭ și a tótă metafisica, admitețĭ misterul creațiuneĭ!

Așa denaturéză anticreștinismul misteriile nóstre. Schimbă și terminiĭ și raporturile și esența obiectuluĭ! Crează după fantasia sa absurdul și contradicerea, și apoĭ se adreséză inteligenților neexperimentate-tinere: *Vedețĭ dar că misterul este negațiunea simțuluĭ comun; sciința îl respinge, îl condamnă, îĭ dice: Anathema.*

V'am desfașurat obiecțiunea contra misteruluĭ în genere în tóta goliciunea sa, așa ca chiar antagoniștii noștri n'aŭ a ne imputa nimica. — Acum să ni se permita și noue, ca cu tot calmul creștin, condușĭ de luminele adevărateĭ sciințĭ, să împraștiem negurile și să facem loc și misteriilor alaturea cu sciința.

Dacă misterul creștin ar fi aceea ce-l proclamă anticreștinismul, n'am avea nimica de dis, pentru că nimica nu-ĭ maĭ antipatic sciințeĭ de cât absurdul și contradicerea. Dar, mulțămită adevĕruluĭ, nu este în realitate ast-fel misterul în creștinism, repețim nu.

Dacă ar fi așa, ar rĕmânea să ni se explice ceea ce este maĭ neexplicabil din tóte misteriile: Cum, maĭ de doue-miĭ de anĭ, atâtea intelegințĭ superióre și atâte geniĭ rare aŭ îmbrățoșat și credut în misteriile nóstre, fără să sĕ fi credut a repudia, prin aceea că sunt creștinĭ, sciința, și abdica la exercițiul mințeĭ? Dacă misteriile nóstre sunt așa de evident contradicĕtóre, cum atâtea geniĭ vaste nu s'aŭ îndoit de ele? De bună sémă că în acéstă discuțiune, ca și asupra altor cestiunĭ de controversă între doctrina cre-

ștină și sciința anticreștină, există o neînțelegere întristătóre; iar acest prejudiciŭ și acéstă neînțelegere nu se póte aplana decât cunoscênd adevĕrata noțiune a misteruluĭ, așa dupre cum îl profeséză mintea nóstră creștină și credința ortodoxă.

Ce este un mister? Un lucru imposibil? Nu. Un ce contradicĕtor? Nu. Un lucru opus rațiuneĭ? Nu. Un lucru cu totul neînțeles? Nu. Un lucru ce-l crede creștinul, fără nicĭ o rațiune de a-l crede? Nu. Nu. De o mie de orĭ nu. Nu este așa lucrul pe care noĭ îl numim mister. Misterul este un *Adever*. Sunt douĕ felurĭ de adevĕrurĭ cu totul distinse, și de o certitudine egală. Așa este adevĕrul vĕḑut, înțeleg adevĕrul, ce se descopere prin sine însușĭ și pe calea sciințifică directă; sunt însă și adeverurĭ nevéḑute, înțeleg adevĕrul, ce nu se póte vedea în sine însușĭ, și care nu se pricepe de cât pe calea reflexiuneĭ. Există dar adevĕr cunoscut prin evidența ce-l manifestă; există de aseminea adever cunoscut prin mărturia ce-l afirmă. Există și adevĕr ce se descopere la suprafață, și adevĕr ce se ascunde în interesul lucrurilor. In scurt: Exista adevĕrul fenomenal, dupre cum și adeverul substanțial.

Cine nu voește să recunóscă acest îndoit imperiŭ al adevĕruluĭ, renunță la orĭ ce filosofie, adică la sensul comun și repudiază în adevĕr sciința.

Decĭ misterul în noțiunea sa generală este un adevĕr de al doilea ordin, este un adevĕr nevĕḑut-ascuns; un adevĕr dovedit printr'un martur nerecusabil, dar care există cu siguranță în esența sa, nevĕḑut și acoperit. Decĭ un adevĕr póte fi cuprins,

ascuns în D-ḑeŭ, saŭ în creațiune, saŭ în natura omineasca.

Iată pentru ce sunt misteriĭ în religiune, despre D-ḑeŭ, despre lume și despre om.

Acéstа este noțiunea generală a misteruluĭ. Și acéstă noțiune se aplica la misteriile religiuneĭ, dupre cum și la misteriile natureĭ; cu acésta diferința ca misteriile religiuneĭ fiind un adever cuprins în infinitatea luĭ D-ḑeŭ, ni se presintă de ordinar cu o aparența contraḑicĕtore și cu un caracter special de neînțelegire, care ar semăna ca un dispreț adus rațiuneĭ.

Acum întreb, ce este, în misterul ast-fel înțeles, care repugnă sciințeĭ? Daca ar exista în acéstă lume, ce se descopere privirilor nóstre, puterĭ care ni s'ar manifesta nouĕ în isbucnirea fenomenelor, nu ne-am mișca de o suprindere? Apoi în numele sciințeĭ, n'ar fi copilaresc lucru, să ne încercăm a surprinde natura în flagrant delict de contraḑicere? Apoĭ sprijinind pe nevéḑut o negațiune nesimțită, s'ar putea nega, fața cu efectul ce se disfașură, causa ce se ascunde? Nu. Nu. In evidența faptuluĭ ce atestă realitatea forțeĭ, vom ḑice: ca nu este nimica contraḑicĕtor în acea cestiune; nimica imposibil și absurd, ci că este un mister al lumeĭ. Dacă ni s'ar demonstra ca noĭ înșine purtam în ființa cea maĭ intimă a nóstra o putere, a careĭ acțiune o simțim, fără a-ĭ putea sonda fondul și care s'ar da pe fața la cercetarile nóstre, impunêndu-ne marturia neînvinsa a energieĭ sale, atuncĭ óre în numele sciințeĭ, am veni noĭ să declarăm pe om o absurditate vietuitóre, pentru că ne-ar parea ca un mister vie-

țuitor? Acum dacă v'așĭ ḑice, sprijinit pe acest fapt intim, d-vóstră admitețĭ în d-vóstră o forța ce vĕ mișca, din care causă deveniţĭ o enigma, sunteţĭ absurḑĭ, nu sunteţĭ sciinţifici!

Sciŭ ce-mĭ veţi respunde: îmĭ veţĭ ḑice cu multa raţiune: ca nu este nimica absurd și contraḑicĕtor șciinţeĭ, exista o forța atestata de lumina fenomenuluĭ, dar nesurprinsa înca în secretul esenţeĭ sale. Este un mister al omuluĭ.

Dar, daca admitem cá misterul trebue sa-șĭ aĭba raţiunea de a fi în natura și în om, pentru ca este recunoscut și consânţit prin sciința, pentru ce misterul religios, numaĭ el, ar implica însine absurdul și contraḑicĕtorul? Ce este misterul religios? Este adevĕrul ce se ascunde în infinitatea lui D-ḑeŭ și care ni se descopere nouĕ în infailibilitatea cuvêntuluĭ sĕŭ. Acest adever, nu-l pot vede în esența sa, nicĭ sa-l surprind în adâncul sĕŭ, care este D-ḑeŭ. Dar puțin 'mi pasa, fiind-ca pot sa-l surprind în dovada ce mi-l afirma, și care este cuvêntul luĭ D-ḑeu însuși! Pentru ce sa me îndoesc? Dovada care devine pipaita în afara, îmĭ garantéza adeverul ce se desvalește în launtru; ea este pentru mine în ordinea religiósa, ca experienţa în ordinea materiala. Este un lucru veḑut, ce constata un altul neveḑut, ne încredințaza despre un mister în D-ḑeŭ.

Nu voiu insista maĭ mult spre a vĕ demonstra ca misterul nu implica nimic contraḑicĕtor cu sciința. Pentru ca ar fi a mâna prea departe condescendenţa adevĕrului și a prea menaja susceptibilitațile erorei. Pentru ce sa ve dovedesc, la lumina metafisica, ca

sciința sĕ póte concilia cu misterul, în timp ce tóte realitațile creațiuneĭ demonstra cu prisosință că misterul se impune sciințeĭ? Pretindețĭ, póte, să vi sĕ arate cu discrețiune că sciința, riguros vorbind, póte admite misterul: Eŭ vĕ spun hotarîtor că ea nu póte să se desbrace de el. Misterul este fatalitatea sciințeĭ. N'avem dar nimic alt de făcut de cât să preferăm altă dificultate, decât acea de a ne reținea.

(Va urma). E.

REFLEXIUNI RELIGIOSE

ASUPRA

desvoltăreĭ simțuluĭ religios în omenire și formele variate sub care aŭ apărut.

Dupre cum omul ca individ, așa și societatea omi-nésca ca colectivitate ș'a avut în tot-déuna religia sa pe acest pământ. Nu era cu putința ca omenirea întrégă sa ștérga și să nimicésca din natura sa sen-timentul religios, pentru că era bine însedit de Crea-tor în natura luĭ. Istoria omenireĭ ne dovedește cu siguranță ca a fost posibil ca simțul religios să re-sara în omenire sub diferite forme și aspecte, iar acésta din causa stareĭ sociale a omuluĭ. In o parte din omenirea veche îl vedem sentimentul religios corumpt, în alta alterat orĭ rĕŭ înțeles, aiurea prefă-cut; în alta bine desvoltat și cultivat, în fine în nicĭ o parte neexistent, ori lipsit cu totul.

Sunt falșe susținerile acelor ce négă existența simțuluĭ religios și manifestarea luĭ în omenire. Pre-tutindene, cu istoria omenireĭ în mână, afirmam, că, la tóte popórele fara excepțiune, aflam ca fapt po-

sitiv o cerinţa comună, de a avea o religiune derivata din natura internă a omuluĭ, şi o reclamă a sufletuluĭ sĕŭ de a-şĭ cultiva acea cerinţa orĭ dorinţă, şi pe care omenirea aŭ manifestat'o în viaţa sa casnică şi socială prin nişte sciute şi positive tipurĭ şi ceremoniĭ religióse.

Resturile literare, ale lumeĭ vechĭ, inscripţiile de pe templele şi monumentele idolatrilor, descoperirile facute în timpurile moderne şi maĭ ales presente, facute de ómenĭ competenţĭ şi archeologĭ, maĭ cu séma în Asia şi Africa, confirma pe deplin cele ḑise şi susţinute de noĭ.

Ajunge pentru omul imparţial sa citez numaĭ locul cunoscut din Plutarh, prin care acest autor descrie existenţa şi apariţiunea sentimentuluı religios în omenirea veche. El se exprimă aşa: „Umblând (prin lume) veĭ afla şi politiĭ neîntarite, necarturare, făra regĭ, fară locuinţĭ stabile, făra banĭ, neavênd nevoe de banĭ, necunoscĕtorĭ de teatre şi exerciţiĭ gimnastice; dar politie fara temple şi fara D-ḑeŭ (atee), care sa nu întrebuinţeze rugaciunı, saŭ oracule, sau sacrificiı de mulţamire (pentru un bine ce aú căştigat), saŭ se despreţuiasca lucrurile cele rele, nicı un observator n'a fost, nicĭ este şi nicĭ va fi". Aşa dar pretutindenea pe suprafaţa pamêntuluı omul are consciinţa nestrămutata despre existenţa luĭ D-ḑeŭ, abstracţie facênd dè forma sub care l-a adorat, şi prin natura luĭ intima omul tinde a se pune în comunicaţie cu D-ḑeŭ, ca o cerinţa imperiósa a sufletuluı seŭ. *In acésta comunicaţie cu D-ḑeu constă principalminte Religia.* Universalitatea religieĭ dove-

deşte necesitatea eĭ dinafarică, orĭ manifestarea simţuluĭ religios intern prin forme externe de Cult, ca rugaciunile, sacrificiile, glorificarile etc. etc. Religiunea dar nu este o simpla invenţiune a ómenilor, aşa ca ar fi putut fi orĭ nu în omenire. Nu. Nu legislatoriĭ popórelor vechĭ sunt şi inventatoriĭ *Religiuneĭ;* nu castele preoţeştĭ din anticitate sunt născocitorii religiuneĭ; nu guvernatoriĭ popórelor sunt figurile depe care s'aŭ decopiat şi însĕdit în omenire simţul religiei; nu frica de pedépsa aŭ întrodus în natura omenésca sentimentul religios; nu stihiile şi nicĭ elementele iritate ale naturei aŭ dat naştere religieĭ. A profesa cine-va asemenea ideĭ este a nega autoritatea puterilor orĭ facultaţilor sufletuluĭ omenesc; este a admite ca cugetarile, ideile şi faptele positive ale omului nu-s decât jocuri de cuvinte, ilusiĭ perdute; este în fine a suspenda din omenire ori-ce realitate, fie materiala fie intelectuala; a nega orĭ-ce progres bazat pe cercetarĭ sciinţifice. Admitem ca ómenii genialĭ: legislatorii, scriitorii în prose saŭ poesie, preoţii şi chiar stihiile naturei aŭ avut o influinţa asupra formeĭ de manifestare a simţuluĭ religios în omenire, acésta da. Dar de a-l inventa simţul religios, nicĭ-odată, şi nicĭ este cu putinţa.

Formele variate sub care aŭ aparut sentimentul religios la diferitele popóre, ce aŭ existat pe suprafaţa globului nostru, probéza îndeajuns tesa nóstra. Aŭ influenţat mult asupra formei desvoltarei sentimentuluĭ religios încă şi forma guvernamintelor la

diferite popóre, climatul, starea de cultură a poporuluĭ etc., cea ce a conlucrat mult la întârḑierea înaintăreĭ adevĕrate regulate şi a cultivăreĭ simţuluĭ religios, fapt pe care creştinismul îl descrie prin cuvintele : *„Iar când aŭ venit plinirea vremeĭ....“*

Din cele ḑise tragem închierea următóre: Omul, dacă voeşte să vieţuiască pe deplin desvoltat, întocmaĭ dupre constituţia natureĭ sale, nu póte trăi fără Religie, pentru că simţul religios este înăscut în natura sa, şi dar trebue cu necesitate a-l cultiva, abstracţie făcênd de forma sub care apare şi se nutreşte acest sentiment Religios. *El există în om.*

Este de datoria representanţilor religiunilor de a-şĭ proba superioritatea religiuneĭ lor în parte. Acésta superioritate reesă evident ca şi lumina din comparaţia doctrinelor religiunelor. Când conţinutul uneĭ religiunĭ este demn de om şi-l mână spre progres şi perfectibilitate; când forma sub care-şĭ manifestă omul acest sentiment şi-şĭ îndeplineşte acéstă datorie impusă natureĭ sale îĭ satisface cerinţele luĭ interne şi corespunde prin tipurile sale rituale reclameĭ natureĭ sale externe; atuncĭ acea religiune este cea maĭ bună pentru omenire şi cea maĭ proprie de a-ĭ înlesni omuluĭ calea spre adevĕr. Asemenea lucrarĭ comparative între diferitile religiĭ s'aŭ făcut şi se fac înca şi astă-ḑĭ de oamenĭ specialĭ şi indepedenţĭ de orĭ ce influenţĭ. Din tóte cercetarile serióse câte cunóscem, tóte făra escepţiune aŭ ajuns la conclusiunea că Creştinismul şi numaĭ el este singura religie ce corespunde tuturor

cerinţilor individuale şi sociale ale omuluĭ. Ea singură a dat naştere avêntuluĭ omenesc spre cultură şi civilisaţiune, spre educaţiune morală demna de om. Ea singură învaţă 'positiv şi demn ce-ĭ ómul, de unde vine şi unde merge, apoĭ explică şi ce-ĭ viaţa nóstră pe acest pămênt.

E.

NECESITATEA RELIGIEI PENTRU OMENIRE

Religia în omenire se presintă ca un fapt istoric. Dupre cum lumina ḑileĭ și întunericul nopțeĭ, dupre cum viața și mórtea le simte și le vede tot viețuitorul pe acest pămênt; tot așa și cu Religia o găsește individul când intră în lume ca fapt positiv, o cultivă și o respectă tot omul până intră în mormênt. Diferința constă numaĭ întru acea, că cu fenomenele orĭ lucrurile dinafară din natura vine în contact orĭ-ce ființa simțitóre, pentru că se rapórta la lumea materiala; pe când cu religia nu vine în contact de cât omul ca ființa simțitóre și cugetatóre. Se lipsesc de împartașirea bunurilor ce se deriva din cultivarea simțuluı religios, ce exista în natura omenéscă, numaĭ acele ființĭ, care prin o defectuositate naturală orĭ întêmplatóre nu simțesc ce se petrece în jurul lor și nicĭ se cugeta asupra causelor obiectelor cu care pot veni în contact. Așa orbul este privat de cunoscința lumineĭ și a întunericuluı, surdul de frumuseța armonieĭ musicale, mutul de dulcéța accentuluĭ vorbireı etc.

Tot ast-fel se lipsește de buna voe și omul de

beneficiile religiuneĭ; deşi religia este însădită şi ea, ca şi cele-lalte darurĭ omeneştĭ, ce se aflā în natura ominésca. Dupre cum sĕmênţa aruncată în pământ trebue să-şĭ dea rodul sĕŭ, pentru că este o consecinţă naturală, şi numaĭ esceptional se póte pierde ; tot aşa este şi cu sentimentul religios, însădit în natura ominéscă, trebue şi el sa-şĭ dea rodul sĕŭ. Dupre cum există greşelĭ în natura prin defectuositaţĭ din naştere orĭ întêmplatóre, în urmarea carora fiinţa vieţuitóre se lipseşte de beneficiile naturale, aşa ni se presinta casul şi pe câmpul de cultivabil al religioşitaţei, şi care-ĭ rezervat numaĭ omuluĭ ca fiinţă cugetatóre şi liberă, creată de D-ḑeŭ dupre chipul şi asemĕnarea sa.

Omul dar numaĭ prin sine ca fiinţă cugetatóre şi numaĭ dela sine ca fiinţa libera póte sa se priveze de contactul cu religiunea. El îl póte înăduşi în sine şi ast-fel a opri desvoltarea naturală a simţuluĭ religios existent în natura sa. Dar, dupre cum am vĕḑut, orĭ-ce fiinţă din natură, care nu póte veni în contact cu lucrurile din lume, şi prin urmare nu póte beneficia de tóte bunurile natureĭ, este defectuósa, tot aşa urméză s'admitem că şi omul cuprins de mândria de sine, orĭ de egoismul exagerat este privat de beneficiile sentimentului religios, de bună voia sa, şi este dar defectuos în desvoltarea sa, este în fine în o stare anormala. Maĭ observam ca lipsurile naturale orĭ întêmplatóre ale fiinţelor nu li sunt imputabile, pentru ca nu sunt ele causa; pe când lipsa cultivăreĭ, desvoltareĭ şi practicareĭ în viaţa socială a simţuluĭ religios, ca şi a orĭ căreĭ alte puterĭ din

om, este de-a dreptul imputabilă omuluĭ, pentru că a avut putința și n'a voit. Rumperea contactuluĭ cu religiunea din partea omuluĭ nu se justifică prin existența libertațeĭ omineștĭ, ci cel mult se póte lua ca pretext. Nu este dată omuluĭ libertatea pentru a-șĭ perverti orĭ deteriora desvoltarea complectă a natureĭ sale! Nu este dată omuluĭ cugetare pentru a se nega pre sine însășĭ și a opri prin îndărătnicie conclusiile ce resultă din cugetările logic stabilite!

Atuncĭ ar fi a admite că pe când ni s'aŭ dat de Creator o serie de prerogative pentru folosul nostru și spre ajungerea maĭ cu siguranța a menireĭ nóstre, noĭ le-am întrebuința indirect spre înjosirea menireĭ nóstre, ĭar direct spre deteriorarea natureĭ omeneștĭ. Să observăm că acéstá procedură a unora conține în sine argumentul cel maĭ puternic despre existența libertățeĭ în om și a natureĭ sale religióse. Cine ḑice om, ḑice: ființa religiósă; cine pronunță cuvêntul nu, probéză existența voințeĭ libere în om. Cine voeşte a-șĭ desvolta complect natura sa, cu tóte prerogativele inerente eĭ, nu póte a nu cultiva și sentimentul religios. Prin urmare religiunea este o necesitate pentru om.

E.

PSALMUL X.

(Urmare; vedĭ No. 1, anul al XI-lea).

Obiectul psalmuluı este de a îndemna la răbdarea şi nadejdea în D-ḑeŭ, în timpul persecuţiunilor.

VERS. 1, 2.

Spre Domnul am nădăjduit, cum veţĭ ḑice sufletuluĭ meu: mu-tăte în munţı ca o pasere? Că iată pĕcătoşiĭ aŭ încordat arcul, gătitaŭ săgeţı în tolbă, ca să săgete întru întunerec pre ceĭ drepţĭ la inimă.

David vorbeşte aicı în timpul persecuţiunilor luı Saul, sau orĭ caruı alt inimic. Aceste cuvinte pot fi aplicate fie-caruı om bun: *In Domnul nădăjduesc etc.*

Ebreul ḑice asta-ḑı: *Fugĭ în muntele tĕu*; şi acésta cetinţa nu este rea, presupuind ca amiciı sau inimiciı luı David ı-ar fi ḑis sa se retraga în munţı, unde avea obiceiu a cauta un asil. Apoĭ ḑicem în fie-care ḑi unuı particular; ce facı în munte, sau *dute în munţiĭ tĕĭ*, aratând munţiı cari-ı sunt cunoscuţı, sau ceı care sunt în vecinătate. Cetinţa celor LXX şi a Vulgateı este maı lamurita pentru că n'are pentru ce sa-şı imagineze aicı un munte particular.

In al doilea vers, póte ca amiciı seı îl înştiinţéza, ca pecatoşi (inimiciı sĕĭ) au gatit arcul, sageţile etc. Deaseminea póte ca şi David recunósce aceste rele dispoziţiunĭ ale inimicilor seı; şi acésta e sensul ce s'a urmat în traducţiune.

MEDITAŢIUNĬ.

In decomun este un sfat rĕŭ din partea amicilor, saŭ o viclenie a inimicilor, maĭ ales acelor aĭ mântuireĭ, cariĭ ne îndémna a ne schimba locul, sub cuvênt ca trebue a ne feri de primejdiĭ, prigonirĭ, sau chiar sub cuvênt ca trebue a duce o viaţa maĭ perfectă. Pentru a ne determina la aceste schimbarĭ. trebue a ne gândi mult, şi a consulta mult pre Domnul, care nu ne părăseşte nicĭ odata în aceste ocasiunĭ. Remediul general al acestor felurĭ de schimbarĭ este a dice: *Spre Domnul nădajduesc, pentru ce să caut altă scăpare?*

Sunt puţine persóne, cariĭ sa nu fi încercat reutatea ómenilor, cariĭ sa nu fi fost espuse la vicleniile lor; ar nu este nicĭ unul care sa fi scapat de cursele inimicilor religiuneĭ, nu este nicĭ unul care sa se pótă feri de pasiunile sale, de obiceiurile rele, de imaginaţiunea lor desfrânata; aceştia sunt inimicĭ casnicĭ, cu mult maĭ tarĭ decât ceĭ streinĭ, chiar decât puterile iaduluĭ. Speranţa în D-deu este necesara pentru a-ĭ învinge, dar de aseminea trebue a întrebuinţa şi armele de care vorbeşte St. Paul ucenicilor seĭ, *brăul adeveruluĭ, zaua dreptăţeĭ, încălţămintea Evangelieĭ, scutul credinţeĭ, coiful mântuireĭ şi sabia Duhuluĭ, care este Cuvêntul luĭ D deu.*

VERS. 3.

Că cele ce tu aĭ sĕvêrşit, eĭ le-aŭ stricat; dar dreptul ce a făcut?

David arata Domnuluĭ douĕ motive pentru a primi ajutorul sĕu contra pecatoşilor, contra inimicilor persóneĭ sale şi a mântuireĭ sale. Cel întâiu este, ca ómeniĭ ceĭ reĭ au stricat cele ce Domnul a aşedat; cuvinte, care se rapórta la alegerea facuta de Domnul în persona luĭ David pentru a guverna, sau maĭ bine care însamna în general atentatele impioşilor contra legeĭ divine. Al doilea motiv este ca omul drept, adica el însuşĭ n'a facut nimica, care sa pótă mânia pre Domnul.

MEDITAȚIUNĬ.

In cele douĕ înțelesurı ce se pot da acest ıı vers, se descopere o învĕțătură sănătósa.

1. In persecuțiunile cele marı, inimiciĭ omuluĭ drept strică tóte folósele temporale ce D-ḑeu i le-a dat. Ceia ce s'a întêmplat cu mucenicii, eĭ aŭ suferit perderea averilor lor, posițiuneı lor în lume, reputațiuneı, și în fine chiar a vieței. Ceia ce se întâmpla înca și astă-ḑı ómenilor bunı, cariĭ sunt cuprinșı de ambițiune, de avariție, invidie, de un zel fals. Ce vor face eı pentru a se apara de aceste rĕutațı? Daca n'ar fi un D-ḑeŭ, care sa-ĭ susție prin speranța bunurılor viitóre; o religiune, care sa-ı mângâe prin adeverurile ce ea învața, și prin exemplul luı Is. Chr. ce ea propune, aceștı dreptı s'ar despera, eı ar fi ispitițı cu drept cuvênt a parasi dreptatea.

2. Daca temeliile ce le-a pus D-ḑeŭ sunt rĕsturnate, ce va face omul drept? Ah! Dómne, daca nelegiuițiı ar ajunge a ruina sânta ta religiune, ast-fel ca biserica sa înceteze de a fi vĕḑuta, ca învĕțamêntul adevĕruluı sa sĕ stinga, ca toțı aceı ce trebuea sa-l susțina sa se dea în partea inimicilor teı, ce va face dreptul? Cu se va adresa el pentru a se lumina? Cum va risipi el întunerecul ce-l înconjóra din tóte parțile? Presupunerea acésta este zadarnica; făgaduințele tale sunt prea lamurite, o D-ḑeul meu, și temelia adevĕrurilor veritațeı tale va sta; dar ceia ce se întâmpla maı ades, este ca omul bun se lasa a fi amagit de înșelatoriı cariĭ ataca religiunea nóstra; nu se pot pazi în deajuns de societațile, care lovesc adevĕratele principiı, de carțile sau de veninul nelegiuireı, ce se furișaza în miĭ de chipurĭ deosebite. Ce va face omul drept, daca temelıa dreptațeı, care este credința, se micșuréză, saŭ numaı se clatina? Nu va înceta el din acel moment a maı fi drept? Și se va maı retrage din primiı pașı ce a facut afara de calea mântuireı?

In acest secul maĭ mult decât în orĭ care altul, trebue a spune celor marı şi celor micı, ómenilor publicĭ şi particularilor: *Dacă fundamentele religiuneĭ sunt distruse într'un stat saŭ într'un oraş, într'o familie chiar, ce sĕmânţă de dreptate va maı rĕmânea în acel stat, acea cetate saŭ familie?*

VERS. 4 şi 5.

Domnul în biserica cea săntă a sa, Domnul în ceriŭ scaunul luĭ; ochiĭ luĭ spre cel sĕrac privesc, genele luĭ întrébă pre fiiĭ omeneştĭ. Domnul întrébă pre cel drept şi pre cel necredincios; iar cel ce iubeşte nedreptatea urăşte sufletul sĕu.

Profetul spune aicı pentru ce nadajdueşte el în D-ḑeu. Cu tóte ca D-ḑeu locueşte în ceriu care e locuinţa sa, el priveşte pre sarac şi cercetéza pre fiiı ómenilor; dovada ca Providenţea ĭa aminte la faptele ómenilor muritorı.

MEDITAŢIUNĬ.

St. Ión Chrisostom are, asupra finituluĭ versuluı al treilea şi aceluı al patrulea, o gândire care merita a fi adusă aicı. Ce a facut dreptul? ḑice acest Parinte sânt; el s'a întors catre Domnul, a gândit ca Domnul este în sântul seu templu şi ca vede totul. Acest om drept n'a întrebuinţat arme spre a se apara, el a pus încrederea sa numaı în cel Prea Inalt. Éta în adevĕr ceia ce mângâe pre omul drept; el scie ca Domnul din înaltul ceruluı şi din scaunul glorieĭ sale vede totul, cercetéza totul, judeca totul. Când s'a ucis St. Stefan cu petre, Is. Chr. era de faţa la lupta credinciosuluı sĕu discipul. Când voi a sili pre cel maĭ tênăr dintre Machabeı a parasi sânta lege ce o primise dela batrânĭ, admirabila sa muma, cum o numeşte Scriptura. îl îndémna a privi cerul şi a despreţui mânia calauluĭ sĕŭ; şi acest generos Israilit întîmpina muncile, anunţând persecutorilor sĕı, ca eĭ nu vor putea înlatura rĕsbunarea luĭ *D-ḑeŭ care vede tóte*. Să ne învĕţam decĭ, care este marturia în-

cercarilor şi a suferinţelor nóstre; sa ne folosim, în tóte pericolele vieţeĭ, de învĕţatura ce ne o da profetul. Ochiul etern al luĭ D-ḑeu priveşte pre ceı întristaţı; el cercetéza pâna în cele maı micı amarunte purtatea ómenilor, saŭ pentru a ţinea sama de ceia ce sufer eĭ pentru el, sau pentru a îmulţi tesaurul mânieı ce pastréza pentru inimicii numeluı sĕŭ şi aĭ servitorilor sĕı credincioşı.

VERS. 6 şi 7.

Ploa-va preste ceı pĕcătoşĭ laţurĭ; foc şi iarbă puciósă şi duh de vifor partea paharuluĭ lor. Că drept este Domnul şi dreptaţı au iubit, îndreptărĭ aŭ vĕḑut faţa luĭ.

Sunt înterpreţı, carii traduc dupre Ebreul: Domnul aproba pre cel drept şi sufletul seu uraşte pre cel fara de lege şi acel ce iubeşte nedreptatea. Acest sens este bun. Dar Ebreul se unesce cu ceı LXX şi cu Vulgata, al caruı sens este maı frumos. Ca D-ḑeu uraşte pre necredincios şi pre acel ce iubeşte nedreptatea, este un adever pre care însuşı ceı reı îl recunosc: *dar că acel ce iubeşte nedreptatate urăşte sufletul sĕŭ* acésta nu puteau înţelege uşor ceı reı, şi acest a convinea profetuluı a-ı înveţa.

Domnul va ploa curse preste ceĭ pĕcătoşĭ. Aceste curse însamna taria atot puternica aluı D-ḑeu, care va lega pre pecatoşı, ca sa le fie cu neputinţa a maı scapa de resbunarea ceréscа. Cele-lalte pedepse, focul, puciósa, şi duh de vifor, însamna muncile la care vor fi condemnaţı; acésta *suflare a viforuluı* póte însemna înca şi tulburarea sufletuluı lor. Éta partea lor, éta acel pahar amar ce trebue sa-l bea pâna la picatura.

MEDITAŢIUNI.

Oare am cunoscut eŭ bine, ca pĕcatosul este cel maı mare inimic al sĕŭ însuşı? Ca fie-care împrotivire la legea luĭ D-ḑeŭ este un act de vrajmaşie, ce sĕvêrşeşte cine-va contra propriei sale persóne? Daca sunt patruns de acest adevĕr, voiŭ încheia ca sânţii, în acéstă viéţa, sunt singurii cariĭ în adevĕr se iubesc pre sine însuşĭ. In seracie, în asprimele pocainţeĭ, în nenorocirile multiple, este adevĕrat ca eı se

bucura de fericirea unuĭ amor propriŭ sânt, şi legitim, însă prea real. Eı sciŭ, ca tot aceia ce contrariază natura în eĭ este un folos al sufletuluĭ lor ; eı împlinesc literal aceia ce Is. Chr. a repetat de atâtea orı. *Că acel ce-şĭ iubeşte sufletul sĕu şi voeşte să-l scape, trebue să-l piardă*; adica, ca dorinţa de mântuire porunceşte : înfrânare, lipsă, mortificare, amorul crucei. Dar cine este cel maı amic luı însuşı? Acel care în scurtul spaciu al acesteı vieţı 'şı face rĕsboiu luĭ însuşı, pentru a fi fericit ın eternitate, sau acel, care împlineşte pofta sensurilor sale şi pasinilor sale, în cursul uneĭ vieţı aşa de marginite, spre a-şı da sufletul sĕu la suferinţĭ eterne! In ce parte este înţelepciunea şi, îndrasnesc a dice, delicateţa amoruluı propriu? Ah! Dómne, Sântul teŭ Spirit mĕ învaţa de a *avea milă de sufletul meŭ*, şi-mı arată mijlocul, adica de *a-ţĭ plăcea*, de a trece viéţa mea împlinind legea ta cea sânta.

Descrierea ce o face profetul de pedepsele pastrate pĕcatoşilor este înfricoşată. Se pare că au împrumutat ideia catastrofeı celor cincı cetăţı vinovate, preste care Domnul a ploat torente de foc şi puciósa. El a adaus curse şi vifor ; aceste curse sunt sau legaturile cu care Is. Chr. dice ca ceı blestemaţĭ vor fi ferecaţı, când suveranul Judecator va porunci de a-ı lega ca snopiĭ, pentru a fi aruncaţı în foc, sau aceste curse sunt parasirea luı D-deŭ în acésta viéţa, de unde urméză miı de crime care léga şi înlanţuesc pre pĕcatos, ast-fel ca-ı este cu neputinţa de a se scapa. Acel vârtej furios este fara îndoiala acela cu care St. Ap. Iuda ameninţa pre ceĭ fara de lege şi dice ca li s'a pastrat pentru eternitate. Causa acestor rĕ bunarı aşa de înfricoşate este că *Domnul e drept* şi ca el iubeşte dreptatea. El o iubeşte ca D-deŭ, adica infinit, şi el o resbuna ca D-deŭ, adica cu pedepse eterne. Precum bunatatea sa, înţelepciunea, puterea sa sunt infinite, de aseminea şi dreptatea sa. Precum rĕsplateşte observarea legilor sale cu cununı, care nu se maı veştejesc nicı odată, el va pedepsi calcarea lor cu pedepse

nesfârşite. Fiind-că noĭ nu cunóscem tóta întinderea darniciei sale, noĭ nu cunóscem nicĭ drepturile dreptaţei sale, şi scim ca loveşte numai pre ceĭ vinovaţi. Dar va dice cine-va: „Nu cred, ca D-deu este aseminea unuĭ rĕsbunator muritor, sa pedepsésca creaturile sale, chiar vinovate, pentru placerea barbara de a le videa suferind. Daca le pedepseşte este pentru a le înturna dela viciu, prin esperienţa relelor ce decurg de aicĭ; dar nu pot înţelege cum un D-deu drept şi bun, sa pótă pedepsi, prin un spirit de rĕsbunare, şi cu atât mai puţin înca ca el sa-şi resbune în etern. Resbunarea nu este dar interdisa omuluĭ, pentru ca omul este imagina lui D-deu". Aicĭ sunt atâtea sofisme câte cuvinte, şi tóte aceste sofisme vin din abusul ce se face de rĕsbunare.

Acest termin are douĕ insemnarĭ, el póte fi luat sau pentru o reparaţiune drépta şi legitima a înjuriei facute legilor, sau pentru o mişcare a pasiunei de care este agitat acel care se crede insultat, şi prin urmare care cauta a vatama cât se póte mai mult pre inimicul sĕŭ. Résbunarea, luata în primul sens, a fost judecata ca necesara de toţi legislatorii, şi ei au stabilit-o ca o resplatire neaparată a calcareĭ legilor, ca o satisfacţiune ce li s'a dat, ca un frâu atentatelor. Şi când o întrebuinţaza contra celor vinovaţi nu o face nici decum pentru *placerea barbară de a-ĭ videa suferind*, dar pentru a conserva legilor tóta autoritatea lor, pentru a manţinea buna ordine, şi pentru a nu lasa sa péra dreptatea. Rĕsbunarea, luata în al doilea înţeles, este o îndrasnéla a sufletuluĭ suparat de o injurie reala sau pretinsa. Raţiunea nu ne dictéza procedari ce se permit în asta privinţa, dreptatea nu reguléza atunci mĕsura satisfacţiunilor, pasiunea singura atrage pre resbunator şi daca ajunge a subjuga pre inimicul sĕu, el l pedepseşte pentru placerea barbara de a-l videa suferind. D-deu rĕsbuna legile sale, ca un legislator înţelept, care nu asculta decât dreptatea în pedepsile ce cere. D-deu nu se asamănă cu rĕsbunătorii muritori, carii pedepsesc pre cei vinovaţi pentru placerea

barbara de a-ĭ videa suferind. El nu pedepseşte în acest spirit de rĕsbunare de care sunt animaţı ómenii patimaşĭ; pasiunile nu intra în privirile şi hotarârile acesteĭ fiinţĭ infinit perfecte. El pedepseşte etern, pentru-ca cunósce etern ca sufletul pĕcatosuluı este rebel. Acest pĕcatos a abusat de darurile sale, a fost însciinţat de importanţa legilor divine, de pedepsile stabilite contra acelor ce le calca, şi a avut mijlóce a le observa. El s'a perdut prin greşala sa, trebue să se mire cine-va ca D-ḑeŭ îl supune dreptaţeĭ sale? Dar, se ḑice, dacă D-ḑeŭ pedepseşte pre oamenı, este pentru a-ĭ întórce dela viciŭ, prin esperienţa rĕlelor ce trag în urma sa. Da fara îndoiala, ast-fel pedepseşte el în acésta viéţă, sau prin batai publice cu care loveşte pre ceı vinovaţĭ, saŭ prin calamitaţile particulare cu care-ĭ cértă, ast-fel pedepsi odinióra pre poporul seŭ, aducênd contra luĭ popórele ve cine ca sa-ı duca în captivitate. Aceste pedepse sunt maĭ mult efecte ale milostivireĭ, decât ale dreptaţeĭ sale, pentru ca aduce prin aceia pre ceĭ vinovaţĭ la observarea legilor divine, pentru ca le da în mânĭ mijlóce de a resplati greşalele lor. Dar acésta manieră de a pedepsi nu este decât pentru timpul în care pot profita, şi acest timp se margineşte în cursul vieţeı lor. Ore dupa mórte póte sĕvêrşi cine-va fapte demne de mântuire. Viéţa viitóre nu este ea ţinta saŭ scopul destinăreı ómenilor? Nu suntem noĭ însciinţaţĭ de mintea nóstră şi descoperire, că timpul acesteĭ vieţı este o cale unica catre viéţa eterna, după care este o stare fixa de fericire pentru ceı drepţı, şi de nefericire pentru ceĭ rĕı?

Dar, ḑice cine-va, D ḑeŭ este bun şi drept şi nu póte pedepsi cu spiritul de rĕsbunare, şi cu atât maĭ puţin nu póte sa-şĭ rĕsbune în etern. Am observat deja abusul ce se face aicı de terminul rĕsbunare. Aceia ce este în D-ḑeŭ, nu este decât executarea cuvenita a dreptaţeĭ sale, bunatatea sa a fost insultata, dreptatea sa rĕsbuna acéstă insulta, dar fară pasiune, şi tot-déuna după regulele înţelepciuneĭ eterne, care presidéza la tóte consiliile acesteĭ fiinţĭ infinite. El îşı rĕs-

bună în etern, adică, ca el esercitéză dreptatea sa în tótă eternitatea, pentru ca dreptatea sa este eternă, el pedepsește etern precum rĕsplătește etern.

Recunoscĕnd acest mare adevĕr, *vom striga cu Daniil:* Drept eștĭ, Dómne, tóte lucrurile tale sunt adevĕrate, tóte privirile tale sunt drepte, tóte judecațile tale sunt legitime.

Nu-mĭ rĕmâne decât a cere îndurarea ta, a-țĭ servi cu tóta inima mea, a mĕ teme de tine și a cauta sânta ta presență. Revarsă spiritul credințeĭ pre pămênt, și ada la adevĕr atâtea spirite ce se rĕtacesc în gândirile lor; oprește strigatul pasiunilor lor, ca sa cunósca ca tu eștĭ catre dênșiĭ un D-deŭ plin de îndurare și bunatate. Să nu aștepte eĭ momentul dreptațeĭ tale, pentru a deschide ochiĭ asupra rĕtacirilor lor.

Gherasim Piteșténu.

PROFEŢIILE MESIANICE

(Urmare; vedĭ No. 2, anul X).

Targumurile saŭ parafrasele carţilor sânte, pe care Iudeii le onoréză deopotrivă cu textul chiar, rapórtă la Mesia o mulţime de profeţiĭ, pe care şi noĭ le considerăm ca mesianice. Din aceste parafrase sunt două despre care ne îndoim daca sunt anterióre saŭ ceva posterióre luĭ Is. Chr. Dar în privinţa targumuluĭ Ierusalimitén este sciut ca era scris înainte de venirea Mântuitoruluĭ; profeţiile despre Mesia eraŭ decĭ cunoscute înainte de El.

Orĭ că predicerile acestea existaŭ, aşa cum susţinem noĭ, înainte de Is. Chr., saŭ că ele aŭ fost făcute de dênsul saŭ de creştinĭ. Dar ele se afla în cărţile ce erau la început ale Iudeilor, inimicĭ neîmpacaţĭ aĭ luĭ Is. Chr. şi aĭ Crestinismuluĭ, scrise în limba lor, conservate şi transmise de dênşiĭ; dela eĭ le avem şi noĭ. Martorul cel maĭ sigur, ar fi acel care ar avea interes a contesta acésta. Opunem decĭ cu o forţa iresistibila mărturia Iudeilor, adversariĭ noştri despre anticitatea profeţiilor, tuturor acelora cariĭ

s'ar maĭ îndoi. Pretinde-va cine-va că înșelăciunea s'a făcut în unire cu Iudeiĭ, cariĭ s'aŭ unit cu noĭ spre a ni da aceste arme victoriόse chiar în contra lor? Susține-va cine-va că falsificarea s'a făcut cu șcirea Iudeilor saŭ și fără scirea lor și că eĭ n'aŭ voit să vadă nicĭ să audă? Trebue a se alege din aceste suposițiĭ care este maĭ ridiculă și cu greŭ s'ar putea decide acéstа. Eĭ judecaŭ tot ca și părințiĭ noștri în credință, primiĭ apărătorĭ aĭ religiuneĭ, cu deosebire St. Iustin, St. Ión Chrisostom, Teodoret și Augustin într'o mulțime de locurĭ. Opuneaŭ pentru a arata realitatea profețiilor, cu o putere invincibilă, păgânilor, cariĭ eraŭ necredincioșĭ pe timpul lor, mărturia Iudeilor, carii érășĭ eraŭ contra creștinismuluĭ. Prin autoritatea profețiilor, confruntaŭ și pre uniĭ și pre alțiĭ: pre Iudeĭ, pentru că credeaŭ în ele, éră pre păgânĭ, pentru că nu puteaŭ să le conteste.

Dar este ceva maĭ mult. Nu numaĭ Iudeiĭ ci și păgâniĭ ne garantézä despre aceia, ca profețiile sunt anteriόre timpuluĭ luĭ Is. Chr. Tόte cărțile în care se află ele aŭ fost traduse în grecește cu multe secule înainte. Și când a venit Is. Chr. eraŭ rĕspândite nu numaĭ între Iudeĭ, ci și între némurĭ, nu numaĭ în limba lor originala, ci în limba cea maĭ cunoscută, cea maĭ întrebuințată, cea maĭ cultivată, de către toțĭ όmeniĭ instruițĭ din tόte țĕrile. Cărțile profetice eraŭ traduse, prin urmare existaŭ. Cacĭ dacă am presupune ca locurile mesianice aŭ fost interpolate, ar fi trebuit să se înțelégа în privința acéstа toțĭ Iudeiĭ ce eraŭ împraștiațĭ în tόte parțile și toțĭ paganiĭ ce posedaŭ exemplare din acele tra-

duceri; ar fi trebuit ca acéstă mulțime de ómeni așa de împrăștiați să se fi înțeles între dênșii, și să păzéscă secretul cu o fidelitate așa de exactă, așa ca să numai rémâe nici cea mai mică presupunere.

Din cele espuse, s'a demonstrat până la evidență că profețiile, pe care întemeiăm dovada misiunei și a religiei lui Iisus Christos, existaŭ cu mult înaintea lui. Odată stabilit punctul acesta, ne mai rĕmâne încă doue de dovedit, adică: mai ântăiŭ că profețiile acestea s'aŭ împlinit cu exactitate în el; și apoi că acéstă împlinire n'a fost nici prevĕḑuta prin cunoscințĭ naturale, nici din întêmplare: ceia ce vom face când vom vorbi mai pe larg despre ele.

Când un singur om, ḑice Pascal, ar fi făcut o carte care se conține preḑicerele despre Is. Chr. în privința timpului și a modului venirei sale, și Is. Christos să fi venit conform cu profețiile acestea, ar avea o forță infinită; dar aici este mai mult. Este un șir de ómeni, în timp de patru-mii de ani, carii statornic și neschimbat, preḑic unul după altul același eveniment. Este un popor întreg, care vestește și trăește timp de patru mii de ani spre a marturisi despre împlininirea celor prevestite. Acésta este fórte mult, în adevĕr dacă am sta un minut să considerăm tóte profețiile iudaice, nu putem admira în deajuns tabloul ce ni se presintă.

Și în cărțile păgânilor sĕ vĕd câte-va oracole isolate unele de altele și ca aruncate din întîmplare în cursul vécurilor, a caror autenticitate și împlinire sunt mai mult decât suspecte. Dar ceia ce nu se vede nici la un popor, în nici o religiune, este un corp

întreg de preḑicerĭ, a căror anticitate întrece tóte scrierile cunoscute. Este un lanț de prevestirĭ, a căruĭ verigă e atârnată de creațiunea lumeĭ și care prelungindu-se prin tótă întinderea vécurilor cuprinde totul. Este o continuitate de profețiĭ, care preced origina națiuneĭ, și care legându-se apoĭ cu tótă istoria sa, o urméză în progresul sĕŭ, în succesele sale, în nevoĭ, în diferitele revoluțiunĭ și până în distrugerea sa. Este o unitate de vederĭ, de principiĭ de învĕțătură, între ómenĭ cariĭ, semănațĭ din când în când, într'un interval de patru-miĭ de anĭ, dela Adam până la Ión Botezătorul, se concertézǎ cu desĕvêrșire spre a predica aceléșĭ adevĕrurĭ sânte, spre a vesti acelașĭ fapt, a face să se nască asceptarea, a susținea speranța. Este o ordine întrégă a religiuneĭ întemeiată pe profețiĭ sĕĭ, pe aceia ce prescriŭ saŭ interḑic, pe aceia ce spun saŭ promit, pe aceia ce descoper saŭ preînchipuesc. Este legislațiunea civilă și religiósă, dogmatică, morală, cerimonială, legată prin profețiĭ și prin mijlocul lor nefăcênd decât un singur corp. Este destinata temporală și spirituală a națiuneĭ amestecată continuŭ și ca cum ar fi întrupată cu profețiile. Este tótă viața patriarchilor, tótă purtarea Iudeilor, tótă administrațiunea republiceĭ lor, regulată și condusă statornic prin profețiĭ: ele sunt în econmia ebraică totul în ceia ce privește motivul, legătura și esplicațiunea.

Am observat că sunt douĕ felurĭ de caractere spre a discerne profețiile: unele negative, care fac cunoscut profețiile falșe, altele positive, pe care se

pot cunósce cele adevĕrate. Să arătăm maĭ ântăiŭ că nu se pot atăca profeţiile nóstre, aplicându-se caracterile negative; am recunoscut treĭ.

Maĭ ântăiŭ, nu trebue a pune în rândul profeţiilor adevĕrate preḑicerile, care, dupre mărturia acelor cariĭ le fac, nu sunt din partea luĭ D-ḑeŭ. Dar toţĭ profeţiĭ iudeĭ se anunţă ca trimişĭ aĭ celuĭ Prea Înalt. Maĭ mulţĭ dintre eĭ spun modul cum aŭ primit eĭ misiunea data lor de D-ḑeŭ. Alţiĭ încep serviciul lor, declarând că ceia ce vor eĭ să spue este cuvêntul Domnuluĭ rostit prin gura lor. Toţĭ se grăbesc a ḑice: *Acestea ḑice Domnul.* Deci nu li se póte opune dificultatea ântăia.

Al doilea, falsitatea recunoscută a învĕţătureĭ în folosul căria se face vre-o preḑicere, este o dovadă sigură ca preḑicerea nu vine dela D-ḑeŭ. Dar în scrierile profeţilor nu se vede nimic contrariŭ cu aceia ce ne învaţă, nu ḑic revelaţiunea, pentru că adversariĭ noştri nu o cred, dar raţiunea şi acea lege naturală pe care se lauda eĭ că o păzesc. Necredincioşiĭ, cu tóte cercetarile lor, nicĭ odată n'aŭ putut să afle în învețatura şi morala profeţilor nimic care să contraḑica aceia ce ni descoper luminele naturale despre D-ḑeŭ, despre om, despre raporturile între D-ḑeŭ şi om.

Al treilea, am vĕḑut că dacă sânţenia personală a profetuluĭ nu póte fi o notă positiva despre adeverul misiuneĭ sale, viciile sale trebue să fie privite ca o notă negativă, şi că este întemeiat cine-va a crede că omul vicios nu este organ al divinităţeĭ. Dar putea-va gasi cine-va în profeţiĭ legeĭ vechĭ ceva

care să inspire cea maĭ mică presupunere contra virtuțeĭ lor? In tot-déuna îĭ vedem bucurându-se de o reputație mare în tótă națiunea lor. Vedem că purtarea lor conrespunde în tóte privințele cu morala ce o predică eĭ. Vedem viața lor, nu numaĭ religiósă, ci retrasă și austeră. Iĭ vedem suferind persecuțiunea, tratările, închisóre, uniĭ chiar mórtea, spre a susținea adevĕrurile ce le anunță. Dacă i-ar acusa cine-va de ipocrisie, sa ni să spună ce interes aveaŭ eĭ a face acésta? Dacă nu sunt eĭ niște ómenĭ virtuoșĭ, pe ce se recunósce dar virtutea?

Decĭ nu li se póte imputa profeților legeĭ vechĭ note negative, semne de reprobare prin care se recunósce falșitatea uneĭ profețiĭ. Trebue să dovedim acum că predicerile lor sunt învestite cu caractere positive care disting profețiile adeverate și cu deosebire cel maĭ însemnat din aceste caractere, adică împlinirea lor.

In privința împlinireĭ profețiilor în Is. Chr., trebue să fac încă o observare. Sunt diferite profețiĭ: unele predic fapte publice, altele prevestesc dogme religióse. Istoria ni arată împlinirea celor dintaiu; éră împlinirea celor de feliul al doilea ni-o descopere credința. Cetesc în Daniel predicerea despre cele patru imperiĭ; și istoria ni dovidește că s'a împlinit. Dar când dice Isaia că Mesia se va nasce dintr'o fecióra, când Ieremia vestește ca acest trimis ceresc va fi Iehova, saŭ adevĕratul Dumnedeŭ, în zadar așĭ maĭ cauta în istorie împlinirea acestor prevestirĭ.

Numaĭ în învĕțatura religieĭ nóstre se póte găsi. De aici resultă ca spre a convinge pre Iudeĭ și pre

necredincioşiĭ cariĭ nu primesc învĕţătura nóstră, profeţiile de feliul ântăiŭ aŭ o putere, pe care nu o aŭ cele de feliul al doilea. Urméză óre de aicĭ că noĭ trebue să suprimăm pe acestea şi să nu le maĭ întrebuinţăm! Nu cred că ar fi drept; şi declar că mĕ voiŭ folosi de ele pentru douĕ cause. Maĭ ântăiŭ, dacă necredincioşiĭ nu le găsesc demonstrative, credincioşiĭ, cariĭ privesc la dogmele ce le profeséză, preḑise în legea veche şi învĕţate în cea nouă, găsesc în ele o întarire în credinţa lor. A doua causă este că chiar faţă cu inimiciĭ religiuneĭ, raportul acestor preḑicerĭ cu dogmele nóstre nu este indiferent. Dacă credinţa creştină nu ni-ar arĕta în Is. Chr. caracterile dogmatice preḑise despre Mesia, ar argumenta puternic contra nóstră. Eĭ ni-ar ḑice, de exemplu: Mesia dupa profeţĭ, trebuea sa se nască dintr'o fecióră şi să fie D-ḑeŭ; ḑiceţĭ că Is. Chr. este om curat, născut ca alţĭ ómenĭ; trebue dar să recunósceţı ca nu este Mesia. Insa înveţatura nóstră previne obiecţiunea acésta. Ḑicem adversarilor: Tot ceia ce aŭ preḑis profeţiĭ despre Mesia în privinţa caracteruluĭ public, istoria ne arata că s'a împlinit în Is. Chr. Ceia ce spun profeţiĭ despre Mesia în privinţa caracteruluĭ dogmatic, acésta ni-o arată credinţa, şi nu puteţĭ sa ne obiectaţĭ ca lipsesc luĭ Is. Chr. Ne servim de feliul ântăiŭ de profeţiı spre a areta ca este Mesia, dar nu puteţĭ încheia din feliul al doilea că nu este.

Inainte de a trece la cercetarea profeţiilor acestora, este bine de a petrece şi obiecţiunile ce le

propun necredincioșiĭ spre a se sustrage dela autoritatea lor.

„Ce putere pot să aibă niște pretinse profețiĭ, ḑic eĭ, când eștĭ nevoit a le deturna espresiunele dela înțelesul lor natural? Sunt numaĭ niște alegorii, a căror interpretațiune depinde de imaginația aceluia ce o face. Interpretarile metaforice, mistice, tipice, sunt maĭ în tot-déuna îndepărtate de înțelesul literal, spre a presenta un înțeles spiritual. Se intervertește contextul Scriptureĭ, despărțind membre din frasă, neobservând legătura logica. Invĕțatul Groțius a observat cá punênd aceste pasage la locul lor, aŭ cu totul alt obiect. Adese orĭ preḑicerile acestea sunt esprimate în parabole saŭ enigme. Alte orĭ nu sunt parabole, ci fapte din care se încércă a face profeții. Cu aseminea esplicațiunĭ, s'ar putea găsi într'un discurs ori ce voeștĭ. Ca se aduc ca argumente texte din Testamentul Vechiŭ contra Iudeilor cariĭ ved în ele, casi creștinii, pre Mesia, fórte bine: dar de aicĭ nu se póte aduce nici un argument contra adversarilor ambelor religiunĭ".

Acéstă obiecțiune cuprinde, reunește și confundă multe lucrurĭ pe care trebue a le distinge, spre a lămuri materia și a da fie-căreĭ părți respunsul satisfacĕtor. Să luam pe rând cele patru obiecțiunĭ principale, care forméza încă pe atâtea obiecțiunĭ particulare. 1° Profețiile prin lucrarĭ; 2° profețiile prin parabole: 3° profețiile despre care ni se imputá că despărțim antecedentele și consequentele spre a li da un înțeles fals; 4° Interpretațiunele alegorice,

metaforice, mistice, ce ni se impută că facem profețiilor.

1. Profețiele prin fapte nu sunt alt-ceva decât tipurĭ saŭ figurĭ. De și găsim în profețiĭ un mare numĕr de acestea, nu facem uz de ele. Sânțiĭ Părințĭ argumentaŭ Iudeilor cu acestea maĭ ales că eĭ recunosceaŭ autoritatea acestuĭ fel de profețiĭ. Dar aceste analogiĭ eraŭ din partea necredincioșilor subiecte de contestațiune; și nu ne vom ocupa de ele.

2. Tot așa este și cu parabolele: eraŭ alusiunĭ, alegoriĭ fórte mult întrebuințate la Orientalĭ, și cu deosebire la Iudeĭ. Cetim în Proverbe și Eclesiast, că unul din caracterile înțelepciuneĭ este de a studia și a cunósce înțelesul paraboleĭ. Profețiĭ le întrebuințaŭ fórte des; și este deajuns spre a deschide cărțile lor și a ne convinge. Este decĭ natural ca sânțiĭ Părințĭ să fi opus Iudeilor unele din parabole, a căror analogie cu viéța luĭ Christos este lămurită. Și se póte încă ca pintre apăratoriĭ religiuneĭ, să se fi găsit uniĭ cariĭ să fi cercetat cu o îngrijire minuțiósă tóte alusiunile care pot să aibă un raport maĭ mult saŭ maĭ puțin lămurit cu persóna și faptele luĭ Isus Christos și să le fi atribuit prea multă autoritate contra adversarilor. Dar orĭ cât de solide ar fi acestea, nu vom vorbi nicĭ de alegoriĭ ci ne vom mărgini numaĭ la aceia ce este absolut demonstrativ contra inimicilor religieĭ nóstre.

3. De sigur ar fi ceva contra rațiuneĭ, de a deslipi membrele uneĭ frase de antecedente și consequente, cu care formézä o unitate, un șir spre a forma profețiile; dar suntem departe de a judeca

ast-fel. Trebue a considera și aceia că profeții nu observă o ordine în scrierile lor. Eĭ trec repede de la un obiect la altul, dela figură la realitate, dela o persónă la alta. Un mare numĕr de exemple ni dovidește acéstă confusiune; dar ea se ține de geniul poetic, de care eraŭ animațĭ profeții, și de mișcările Spirituluĭ divin care-ĭ inspira. Și în poețiĭ profanĭ se vede acéstă disordine aparentă. Pindar între alțiĭ și toțĭ poețiĭ liricĭ ni presintă multe exemple. Și apoĭ nu trebue să se mire cine-va că ne folosim, nu de membrele uneĭ frase pe care le-am deslipi de alte proposițiunĭ, cu care se află în legătură, ci frase întregĭ, care se află óre-cum isolate, în mijlocul uneĭ cuvêntărĭ profetice și care nu se légă nicĭ cu cele precedente, nicĭ cu cele ce urméză.

Ni se obiectéză opiniunea particulara a luĭ Grotius. Este cu putința că pintre autoriĭ creștinĭ să se fi gasit și de aceĭ carii să fi abusat de unele espresiunĭ ale Scripturei; și cariĭ în locurile care nu se rapórtă la Mesia să fi vĕdut raporturĭ îndoióse și chiar false : nicĭ noĭ n'avem interes a-ĭ apĕra. Sistemul luĭ Grotius este, că în sensul lor primitiv și imediat, maĭ tóte profețiile aŭ de obiect republica iudaică. Dar acéstă aserțiune este combatută în deajuns de catre învĕțătoriĭ creștinĭ. Acest om savant a plecat dintr'un principiŭ adevĕrat, adică, ca, în interpretațiunea carților profetice, trebue a urma acelorași regule prin care se explica autoriĭ profani; și trebue a privi și la geniul saŭ planul profeților. Dar el a facut o aplicație nepotrivita. Din aceia ca profețiile erau făcute pentru Iudei, fórte aplicați la cele

privitóre la republica lor, a încheiat maĭ ântĕiŭ, că obiectul principal al profeţiilor trebue să fie afacerile republiceĭ şi ast-fel trebue să fie înţelese. Dar n'a luat în considerare doue lucrurĭ: maĭ ântĕiŭ că dacă Iudeiĭ eraŭ maı mult ocupaţĭ cu cele privitóre la statul lor politic, se ocupaŭ nu maĭ puţin şi cu aşteptarea luĭ Mesia, care la început se lega intim cu presperitatea statuluĭ lor; al doilea, că dacá profeţiı se trimiteau Iudeilor, eraŭ trimışı şi inspiraţĭ de D-ḑeŭ; eraŭ numaĭ organele sale, şi cu adevĕrat D-ḑeŭ vorbea prin gura lor; că prin urmare în profeţiĭ, trebue a se avea în vedere scopul 'luĭ D-ḑeŭ. Groţius încă convine la acésta, ca tótă economia iudaica era relativă la Mesia. Decĭ chiar, duprĕ principiul luĭ Groţius, profeţiile Vechiuluĭ Testament trebuiaŭ sa tinda la Mesia. Şi noĭ ḑicem ca eraŭ profeţiĭ, care aveaŭ de scop unic afacerile timporale ale naţiuneĭ. Eraŭ altele care avênd de obiect direct guvernămêntul iudaic, aveaŭ un alt obiect maĭ puţin diıect şi relativ la Mesia şi la religia sa. Eraŭ în fi ıe şi de acele a caror scop unic era Mesia şi legea, ce trebuia El să o aduca: acésta vom videa maĭ departe, când vom examina pe larg profeţiile acestea.

4. Ni se impută că înţelegem tóte profeţiile nóstre într'un sens metaforic, alegoric, mistic, şi ca le deturnăm de la sensul lor natural şi literal, spre a le aplica la Iisus Christos.

Maĭ ânteiŭ neg aserţiunea acésta şi ḑic, că printre profeţiı sunt multe care nu sunt nicĭ metaforicc, nicĭ mistice, şi pe care le înţelegem în sensul lor literal. Ba chiar cu multe din preḑicerile acestea, apăram

noĭ înțelesul simplu și literal contra Iudeilor, cariĭ voesc să le dea un înțeles metaforic, ceia ce se va vedea când vom cerceta profețiile acestea.

Dar fiind-că sunt unele profețiĭ și de acestea, pe care le dam ca dovedĭ, și pe care le luăm într'un înțeles metaforic saŭ mistic, este necesar a explica, ce înțelegem noi prin acest sens și când ne folosim de dênsul.

In profețiĭ, deosebim treĭ felurĭ de înțelesuri saŭ sensurĭ: literal, metaforic și mistic. Intelesul literal este acela, ce presintă spirituluĭ espresiunile imediat, în însemnarea lor ordinara și naturală. Așa era predicerea luĭ Iosif către Faraon, că vor veni șapte anĭ de îmbelșugare, care vor fi urmațĭ de alțĭ șapte anĭ de sterilitate. Intelesul metaforic este acela ce esprima cuvintele transportate într'o altă însemnare. Când predice Iacob ca Iuda va fi un leŭ culcat pe prada sa, că Veniamin va fi un lup răpitor, este evident că vorbește metaforic. Intelesul mistic este acela pe care textul îl presintă spiritului nu imediat și direct, ci mediat și indirect, și cu ajutorul lucrurilor însemnate și figurate prin înțelesul literal. Am avut deja ocasiune a vorbi de el și am dat exemplu ps. 71, care este relativ la Solomon, dar în care sunt lucrurĭ, care neputênd să se facă de acest principe, sunt relative la o alta persónă pe care o figura Solomon. Diferința principala între sensul metaforic și sensul mistic este, ca acesta presupune un sens literal, pe când cel metaforic îl esclude. In sensul mistic, profetul are în vedere două obiecte esprimate, unul literal, altul

figurat. In sensul metaforic, profetul n'are în vedere decât metafora sa, n'a avut nicĭ decum planul de a spune ce însemnéză cuvintele sale. David, în psalmul 71, vede lângă el pre Solomon, şi apoĭ o altă persónă maĭ puternică; dar Iacob nu vede realminte în Iuda un leŭ şi în Veniamin un lup.

Se scie că Orientaliĭ aveaŭ de obiceiŭ a vorbi în metafore saŭ alegoriĭ; şi maĭ ales profeţiĭ se foloseaŭ mult de ele. Câte odată spuneaŭ eĭ singurĭ că vorbeaŭ în sens figurat. Ast-fel Isaia la capitolul cincĭ, după ce a descris o vie, care de şi cultivată cu îngrijire, a produs numaĭ fructe sĕlbatice, declară că via acésta este poporul luĭ Israil, care n'a rĕspuns la bine-facerile D-ḑeuluĭ seŭ decât prin nelegiurĭ. Alte orĭ profeţiĭ nu esplică figurile lor; dar ele se esplică de sine. Vedem pre acelaşĭ Isaia, în capitolul un-spre-ḑece, descriind prosperitatea din acel timp când va veni rădacina luĭ Iese, că lupul va locui cu mĭelul, leopardul cu capra, etc. Este evident că în locurile acestea, sensul real, sensul ce-l are în vedere profetul, nu este sensul literal pe care îl dă însemnarea gramaticală a terminilor. S'ar amăgi cineva dacă l-ar înţelege ast-fel: şi este obligat chiar prin forţa sensuluĭ de a-l esplica alegoric. Chiar şi învĕţătoriĭ legeĭ înainte de venirea luĭ Is. Chr. înţelegeaŭ prin sensul metaforic multe din profeţiile lor, maĭ ales dintre acele pe care şi noĭ le înţelegem tot ast-fel. Cum pot sa ne acuse decĭ adversariĭ, când ne folosim de locurile profetice, care nu pot să aibă alt înţeles real decât numaĭ cel metaforic?

Declarăm positiv, și cred că acésta respunde într'un mod positiv la dificultate, că nu vom întrebuința dovadă trasă din profeţiile metaforice decât numaĭ când textul întrunește patru condiţiunĭ: ântêia când, în însemnarea sa literală, nu este un înţeles potrivit; al doilea, când însemnarea sa metaforică presintă un înţeles lămurit; al treilea, când se aplică la Mesia: și al patrulea, când duprĕ esplicarea acésta, se află cu desĕvêrșire realisat în Is. Chr. Este evident, că o preḑicere care va întruni aceste patru caractere trebue să se considere ca o profeţie privitóre la misiunea divină a luĭ Is. Chr.

Tot ast-fel este și cu profețiile mistice. Nu ne vom folosi de ele decât numaĭ atuncĭ, când s'ar găsi locurĭ, care neputêndu-se aplica vre-uneĭ persóne obiectul direct al preḑicereĭ, s'ar găsi o aplicare dréptă în Is. Chr. Cred că nu este rĕŭ, dacă nu aplicam niște locurĭ unor persóne, care n'aŭ nicĭ o relație cu ceia ce se preḑice, și daca le raportăm la acea persónă cu care se potrivește de minune.

Cu tóte că noțiunile și principiile acestea sunt lămurite și drepte, totușĭ nu sunt scutite de critica necredincioșilor. Eĭ atacă și profețiile metaforice și pe cele mistice. In privința celor dintâĭ ḑic eĭ, că Apostoliĭ și Parinţiĭ aŭ prefacut în metafore tóte profețiile, și aŭ facut din alegoriile lor, fundamentul religieĭ: eĭ 'ĭ compară cu pagâniĭ, cariĭ alergaŭ la alusiunĭ spre a esplica tótă idololatria lor. In privința celor mistice ḑice, că dacă cineva dă doue înţelesurĭ vorbelor sale, caută a amăgi, și tot așa era

şi oraculele pagâne, care, prin îndoita lor însemnătate, induceaŭ în eróre pre aceĭ ce aveaŭ simplitatea de a crede în ele.

Din aceste două dificultăţĭ, cea dintâĭ se întemeiaza pe o aserţiune falşa, a doua pe echivocitatea espresiuneĭ.

Dic maı ântêiŭ, că nu este adevărat că Apostoliĭ şi Parinţiĭ aŭ prefacut în alegoriĭ tóte profeţiile. Disputând contra Iudeilor sau a pagânilor, eĭ ĭaŭ în înţelesul cel maĭ strict şi cel maĭ literal acele profeţiĭ, care sunt esprimate în terminĭ simpli şi lămuriţĭ: vom avea ocasiune a areta acésta când vom cita din ele. Pagâniĭ eraŭ nevoiţĭ a recurge la alegoriĭ, spre a esplica nu numaĭ oracolele lor, ci chiar faptele religieĭ lor, şi spre a justifica divinităţile lor de obscenitaţĭ şi crime, cu care-ĭ gratifica mitologia lor.

Dic apoĭ, că trebue a distinge deosebitele chipurĭ, prin care o proposiţie póte să aiba două înţelesurĭ. Este uşor de înţeles când presintă două sensurĭ, din care unul este adevĕrat şi altul falş, pentru că tinde a amăgi, facênd pe cineva sa créda înţelesul falş sub aparenţa unuı ınţeles adeverat.

Ast-fel erau oracolele păgâne. Inţelesul duplu al acestor oracole era o ambiguitate facuta aşa, că esprima două lucrurĭ contrare, ca să facă a se crede da şi nu, aşa ca orĭ ce s'ar fi întâmplat, adevĕrul predicereĭ trebuia sa fie în siguranţă şi persóna sa scutita de imputare. Dar este cu totul altmintrelea cu înţelesul îndoit al profeţiilor nóstre mistice. Nu sunt două înţelesurĭ opuse, ci două înţelesurı su-

bordonate unul altuia. Nu sunt două înțelesuri din care unul să fie adevĕrat și altul fals; ci două înțelesuri deopotrivă adevĕrate; nu este nici echivocitate, nici ambiguitate. In ce ar putea să stea aici amăgirea? Cum póte să inducă în eróre o aseminea profeție? Ție-se cine-va de înțelesul literal, vadă numaĭ sensul figurat, orĭ primésca-le pe amêndouĕ; în tóte ipotesele acestea se află numai adevĕrul.

Dar necredincioșiĭ ne maĭ obiectéză și alt-ceva, adică: Dacă D-ḑeŭ a bine-voit sa descopere ómenilor niște adeverurĭ folositóre fericireĭ lor, trebue să o facă acésta lamurit așa ca sa înțeléga ei. Dacă în adevĕr ar fi comunicat el profeților aseminea adevĕrurĭ, trebuia sa fie cu totul deosebite de oracolele păgâneștĭ în ceia ce privește chiaritatea lor. Dacă D-ḑeŭ, ḑicea Cicero, voește ca să cunóscem lucrurile viitóre, trebue să ni le declare pe față. Profețiile din Vechiul Testament sunt așa de întunecate, că nu le maĭ póte pricepe nimene. Sunt niște enigme pe care le explica cine-va duprĕ placul seŭ: creștinii le explică într'un tel, Iudeiĭ în alt-fel. Dar numaĭ atâta: învĕțatoriĭ creștinĭ sunt între eĭ într'o disputa continuă în ceia ce privește interpretarea lor; și niciĭ rabiniĭ iudaicĭ nu se unesc în privința esplicarilor; ce lumină póte sa ésă din acest nour întunecos?

Necredincioșiĭ, cariĭ ne opun puținul acord între deosebitele interpretărĭ ale profeților, ar trebui cel puțin să nu se contraḑică uniĭ cu alțiĭ în dificultățile ce ne opun. Uniĭ dintre eĭ ḑic, că profețiile sunt obscure, pe când alțiĭ le resping tocmaĭ pentru că

sunt prea lămurite. Dintre ceĭ vechĭ, Porfiriŭ găsia că profeţiile luĭ Daniel sunt aşa de lămurite, că ḑicea că ar fi compuse de pe timpul luĭ Antioh Epifanul, la care se raportaŭ. Dintre ceĭ modernĭ, sunt uniĭ cariĭ ḑic, că mulţĭ dintre învĕţaţĭ, creştinĭ saŭ păgânĭ, vĕḑênd cât de lămurite sunt unele din profeţiĭ, ḑic că ar fi fost făcute după împlinirea lor, că maĭ bine ar fi dacă autoriĭ lor s'ar numi istoricĭ şi nu profeţĭ. Ast-fel dar eĭ întemeiază obiecţiunile lor pe principiĭ contraḑicĕtóre. Dacă profeţiile sunt clare, ḑic cá sunt făcute dupĕ împlinirea lor; dacă cumva sunt cam întunecóse, ḑic că sunt nedemne de Dumneḑeŭ.

Este adevĕrat că printre profeţiĭ sunt şi de acele care pentru Iudeĭ nu eraŭ destul de lamurite, nu le înţelegeaŭ scopul deplin, şi numaĭ când evenimentele prevestite se împlinira, atuncĭ se dumerira. De aceia St. Ap. Petru compară cuvêntarea profetică cu o flacără, care dă óre care lumină într'un loc obscur, până ce luminându-se de ḑiuă, împraştie tot întunerecul. De asemenea vedem în Daniel cuvintele uneĭ profeţiĭ închisa şi sigilată până la timpul hotărît maĭ înainte. Obiectul unor profeţiĭ este, precum ne învaţă Iisus Christos, ca să credem împlinireĭ eĭ; este de ajuns ca împlinirea uneĭ profeţiĭ se lămurésca totul, şi nu este de trebuinţa ca să fie totul cunoscut maĭ dinainte.

Trebue să recunóscem, că chiar pentru noĭ, cariĭ recunóscem veritatea profeţiilor, se ivesc óre-care dificultaţĭ micĭ, care constaŭ în neînţelegerea acurată a unor espresiunĭ. Dar aceste micĭ neînţelegerĭ

nu sunt în stare a slabi siguranța și autoritatea profețiilor. Putem chiar considera aceste locuri obscure amestecate cu altele lamurite, ca una din urmele înțelepciuneĭ divine care le-a dictat. Destul de lamurite pentru a convinge un spirit drept și de buna credința, ele conțin locuri obscure spre a nu fi cu totul înțelese de aceĭ cariĭ cauta numaĭ pretexte spre a le combate. Spre a pricepe cât de neînsemnate sunt acele locurĭ, este deajuns a considera causele relative orĭ la poporul iudeŭ saŭ la noĭ.

Una din causele principale, care ne fac sa nu pricepem cu desĕvêrșire tóte profețiile, este în parte și nesciința de obiceiul loculuĭ în care se facură, și maĭ ales a limbeĭ în care sunt scrise. Ast-fel vedem, ca maĭ tóte deosebirele de parerĭ în înterpretare constaŭ în deosebite însemnarĭ ce se daŭ espresiunilor ebreeștĭ.

O alta causa, care făcea ca unele dintre profețiĭ să fie cam întunecóse pentru Iudeĭ, înainte de împlinirea lor, era că cele prevestite li se păreaŭ óre cum de necredut și une-orĭ chiar cu greŭ de împacat. De esemplu, Mesia, care trebue sa fie om, primește câte odata aceiașĭ numire data numaĭ luĭ D-ḑeŭ; se ḑice că se va naște dintr'o fecióra. Acestea nu puteaŭ fi înțelese de Iudeĭ. Nu puteaŭ eĭ pricepe cum se pot uni profețiile, ce prevesteaŭ mărirea și gloria luĭ Mesia cu acele ce prevesteaŭ patimile și smerenia sa. De aicĭ vine ca eĭ aveaŭ în privința luĭ Mesia multe ideĭ confuse și unile chiar falșe. Vine Iisus Christos, tóte cele întunecate dispar, contraḑicerile părute se împacă întrunind în persóna sa atâtea

lucrurĭ nepricepute maĭ înainte, atâtea împrejurărĭ, care maĭ înainte se păreaŭ contradicetóre, dovideşte prin acésta că întru adevĕr la dênsul se raportaŭ tóte predicerile acestea.

Dificultatea de a înțelege lămurit totalitatea prevestirelor legeĭ vechĭ se maĭ măreşte prin modul cum le spuneaŭ profețiĭ. Afară de metafore, alegoriĭ, parabole, despre care am avut ocasie a vorbi, se vede în cuvêntările lor óre-care confusiunĭ, ce aparțin limbeĭ poetice în care se exprimaŭ și Spirituluĭ divin care-ĭ însuflețea; acéstă confusiune se observă cu deosebire în patru lucrurĭ: 1. Eĭ pun adesea în trecut saŭ în present lucrurĭ viitóre ce le prevestea; ceia ce face ca multe din predicerile lor se pară a fi niște narațiunĭ, dacă nu le-am observa maĭ de aprópe. 2. In multe profețiĭ se observă schimbarea persónelor, care vorbesc, câte odată vorbesc în numele lor, alte orĭ vorbește însușĭ D-deŭ; apoĭ chiar poporul înalța glasul sĕŭ și aceste variațiunĭ se află chiar în aceiașĭ cuvêntare. 3. Nu observă riguros ordinea timpuluĭ; adese orĭ istorisesc maĭ ântâiŭ evenimente posterióre, care aŭ sa se întâmple și apoĭ pun pe cele ce trebue sá precédă. 4. Trec adesea de la un lucru și de la o persóna la alt lucru și la alta persóna diferita, așa ca trebue a fi cu luare aminte spre a cunósce bine despre cine e vorba.

Cunoscênd acum din ce causa profețiile sunt cam obscure, nu este de mirare ca dificultatea de a le explica cu desĕvêrșire sa fi facut a se naște diferințı de opiniunı și dispute pintre interprețĭ. Dar are cineva dreptul să ni le obiecteze? Este cu neputința,

ca să nu existe între creștinĭ și Iudeĭ, pentru că creştiniĭ dovedesc prin aceste profețiĭ ca Mesia este Iisus Christos, pe când Iudeiĭ, așteptând pre Mesia, le négă cu îndarătnicie. Spre a starui în învețătura lor, aŭ nevoie a da profețiilor un alt înțeles deosebit de al nostru. Chiar și între Iudeĭ nu este înțelegere; ceĭ vechĭ înterpretaŭ într'un fel și ceĭ noĭ în altul. Invĕțătoriĭ lor anteriorĭ luĭ Iisus Christos, saŭ cariĭ vietuiaŭ aprópe de venirea sa aplicaŭ fara dificultate la Mesia, aceleașı prediceri ce le videm realisate în Iisus Christos. Rabinii veniți dupa aceia, simțind folosul ce avea religia creştina din împlinirea acestor prediceri, voira sa le dea un alt înțeles.

Dar acésta neînțelegere între dênșiĭ e tocmaĭ în favórea nóstră. Sunt și între creştinĭ micĭ deosebirĭ în privința moduluĭ de a esplica unele profețiĭ; dar trebue a videa care sunt: ele nu ating nicĭ de cum fondul profețiilor. Toțĭ teologiĭ, toțĭ interpreţiĭ sunt de acord, ca deosibitele prediceri, ce le considerăm ca mesianice, se raporta în adever la dênsul, că s'aŭ împlinit în totul în Iisus Christos și demonstra lămurit, cĕ el este trimisul luĭ D-ḑeŭ. Dacă se aflā uniĭ, carii se îndepartéză de ceĭ-lalțĭ esplicând diferit unele din profeții, acest numer mic nu împedica unanimitatea morala. Dar și aceste micĭ diferinți sunt cu totul indiferente de cestiunea principala. De exemplu, toțĭ convin ca profeția luı Iacob catre Iuda. ca acea a lui Daniel despre cele șapteḑecı de septamânĭ, dovedesc ca Mesia a venit și ca Mesia este Iisus Christos; dar nu sunt toțı de acord în privința timpuluĭ când s'a dat sceptrul în

tribul lui Iuda și când s'a luat; despre timpul când a trebuit sa încépa cele șepte-ḑecĭ de sĕptămânĭ. Dar se întréba acum, cum se póte ca cestiunile aceste particulare sa slăbésca autoritatea profețieĭ.

Adversariĭ noștri ni maĭ ḑic, precum am vĕḑut, la începutul acestor obiecțiuni: D-ḑeŭ bine-voind a manifesta ómenilor un adever important, trebue sa fie așa de lamurit acel adever, în cât sá póta fi priceput de toțĭ. Dar se întréba maĭ ântĕiŭ, pană la ce punct trebue sa fie profețiile lămurite, spre a se crede de autenti e, și apoĭ pentru ce sa fie ținut numaĭ decât D-ḑeŭ a da profețiilor sale tóta claritatea posibila? Cum că dictând legile sale, care trebue sa fie observate, sa le faca cunoscut într'un mod cât se póte de lamurit, acésta este natural; și noi videm pre profețĭ exprimându-se ast-fel când propun învĕțături morale. Dar tagaduința mesianică era ceva deosebit: era de ajuns ca gradul de claritate să fie proporționat cu gradul de credință cerut. Dumneḑeŭ nu cerea ca de la începutul lumeĭ sa cunósca ómeniĭ si să créḑă lamurit și positiv tot ce se raportă la Liberatorul pe care-l promitea. Provedința dumneḑeeasca voi ca ómeniĭ sa créda și sa cunóscă mai mult pre Mântuitoriul atuncĭ când el se apropia. In timpiĭ primitivĭ era de ajuns ca omul sa fie mângâiat, în nenorocirile sale, provenite din causa pĕcatuluĭ original, prin speranța în Mântuitoriul. Ast-fel, cea dintêĭ profeție făcută luĭ Adam era destul de obscură. Făgăduințele facute luĭ Abraam, Isac și Iacob sunt mult maĭ lămurite; ele prevestesc că dintre eĭ se va naște acela prin

care națiunile se vor bine-cuvênta. Profeția luĭ Iacob către Iuda ĭea un caracter și maĭ positiv, arată timpul în care acela ce se numeşte așteptarea némurilor se va da lumeĭ: vin apoĭ preḑicerile facute luĭ David, că dintru el va eşi o persónă mare.

Determinându-se némul din care va eși, se determina maĭ de aprópe semnele particulare prin care era să se cunóscă. Tocmaĭ acésta fac și profețiĭ posteriorĭ, determinând prin preḑicerile lor caracterele particulare care ne arată lămurit pre Mesia. Cu deosibire două lucrurĭ intraŭ în previderile înțelepciunei divine. Intêĭ ca să existe o speranța în Mesia: și acésta a și început din momentul, ce pĕcatul a făcut să se simța necesitatea unuĭ Mântuitoriŭ, prin o promisiune nu tocmaĭ lămurita, dar de ajuns pentru obiectul acesta. Al doilea ca, când acel Mântuitoriŭ va veni, să aibă semne îndestulătóre prin care să fie cunoscut cel puțin de ómeniĭ virtuoșĭ și de bună credința.

Nu era de trebuința ca protopărințiĭ noștri să cunóscă tóte semnile caracteristice ale luĭ Mesia, pe care nu eraŭ să-l vadă; dar cunoscința acestor semne era indispensabila acelora cariĭ trebuiaŭ să fie martorĭ venireĭ sale. Ceia ce făgăduințele cele dintâĭ aveaŭ întunecat, aŭ fost lămurit, maĭ ântĕiŭ prin succesiunea preḑicerilor maĭ pre larg și care se raportaŭ la acelașĭ obiect, și apoĭ aduse la gradul cel maĭ mare de claritate prin împlinirea deplină și literară a tuturor profețiilor acestora, până în cele maĭ micĭ amarunte, în persóna luĭ Is. Chr. Ḑicem decĭ cu încredere, că nu este necesar ca o profeție

să fie destul de lămurita spre a se crede de autentică; este de ajuns ca sa fie așa de lămurită, că împlinindu-se preḑicerea să resolve tot ce ar putea face vre-o dificultate în expresiunĭ. Ceia ce este adevĕrat de o singură profeție este adevĕrat și de o mulțime de profețiĭ, care nu sunt cu tóte lămurite în acelașĭ grad, dar unele sunt positive și destul de lămurite, cum vom videa.

Dar adversariĭ noștri maĭ adaugă. Dacă profețiile ce se aduc în favórea religiuneĭ prevesteaŭ așa de evident pre Is. Chr., cum se face că Iudeiĭ cariĭ așteptaŭ cu nerabdare pre Mesia, cariĭ observaŭ cu luare aminte pre Mesia, nu l-aŭ recunoscut; ci din contra l-aŭ rĕstignit ca pre un facĕtor de rele? Apoĭ denegațiunea Iudeilor de 18 secole are și ea greutatea sa; eĭ trebuiaŭ să înțeléga maĭ bine profețiile de cât creștinii, pentru ca s'aŭ scris în limba lor; și apoĭ pentru că aŭ în privința acésta o tradiție neîntrerupta.

Spre a rĕspunde acesteĭ dificultățĭ ce ne opun, trebue a face deosebire între Iudeiĭ vechĭ și ceĭ modernĭ. Am observat între uniĭ și alții o mare deosebire în ceia ce privește profețiile. Ceĭ vechĭ aplicaŭ profețiile la Mesia, aceștia din contra. Noĭ suntem de acord cu ceĭ vechĭ. Cestiunea între eĭ și noĭ se reduce numaĭ la aceia, de a se sci dacă preḑicerile acestea despre Mesia aŭ fost împlinite în Is. Chr.

Dar pentru ce nu l-aŭ recunoscut Iudeiĭ?

1. Indaratnicia Iudeilor de a nu recunósce pre Is. Chr. confirmă profețiile în loc de a le combate, pen-

tru că chiar îndarătnicia acésta a fost preḑisă de profeţĭ. Acéstă parte din profeţiĭ nu s'ar fi împlinit daca poporul iudaic ar fi recunoscut pre Mesia.

2. Multe cause aŭ contribuit ca sa împedece pre Iudeĭ de a recunósce pre Is. Chr. ca Mântuitorul pre care-l aşteptaŭ eĭ: prejudiţiile în privinţa stăreĭ gloriόse a luĭ Mesia; respectul pentru autoritatea învĕţătorilor lor; temerea lor de capiĭ sinagogeĭ, inimicĭ aĭ luĭ Is. Chr.; pasiunele lor pe care trebuiaŭ să le supue uneĭ vieţĭ aspre.

3. Dar cu tóte piedicele acestea, mulţĭ dintre Iudeĭ s'aŭ convertit la credinţa creştină, şi autoritatea lor este de o greutate maĭ mare decât a Iudeilor rĕmaşĭ în credinţa lor veche.

Dacă nu ni se póte opune cu temeiŭ împotrivirea Iudeilor vechĭ de a recunósce împlinirea profeţiilor în Dumneḑeescul Intemeietor al religieĭ nóstre, cu atâta maĭ puţin nu ni se póte opune împrotivirea celor modernĭ. Se ḑice că cărţile profetice sunt scrise în limba lor; dar acum ea numaĭ este nicĭ limba lor nicĭ a nóstră; pentru dênşiĭ, ca şi pentru noĭ, este o limba mórtă. Pentru că noĭ Românii suntem urmaşiĭ Romanilor, se póte ḑice óre ca noĭ scim maĭ bine limba strabunilor noştri decât alte popóre?

Se maĭ pretinde că Iudeiĭ actualĭ aŭ pastrat o tradiţiune neîntreruptă, în ceia ce priveşte interpretarea profeţiilor. O dovadă despre falsitatea acesteĭ aserţiunĭ este şi deosebirea ce există între tradiţia lor şi acea a părinţilor lor. Eĭ nu o păstréza de la părinţiĭ lor, pentru că nu explică profeţiile ca dênşiĭ.

După ce s'aŭ resolvat dificultăţile ce ni le opun

Iudeiĭ şi necredincioşiĭ în privinţa profeţiilor Vechiuluĭ Testament, să trecem acum la cercetarea fie-căria a parte din acele ce se raporta la Mesia şi întemeiarea religieĭ sale ; şi fiind că sunt numeróse şi variate şi prevestesc numeróse caractere, le vom împărţi în maı multe clase.

(Va urma) **Gherasim Pitcştén**

VISITA CANONICA

A

I. P. S. S. MITROPOLITULUI PRIMAT

IOSIF GHEORGHIAN LA PLOESCĬ

Lunĭ, (1 Iunie), cu trenul de la 8 ore şi 20 minute de diminéţa, I. P. S. S. Mitropolitul Primat, însoţit de S. S. arhiereul Calistrat Bârladénu, de d. Dr. Cornoiu, directorul cancelarieĭ st. Mitrop., de S. S. arhimandr. Dr. P. Georgescu, predicatorul st. Mitropoliĭ de S. S. Arhimandritul Valerian Exarh şi de iconomul M. Pantelimonescu, revisor eclesiastic, a parasit Capitala, ducêndu-se la Ploescĭ sa visiteze bisericele din aceĭ oraş.

De şi sosirea Inaltuluĭ Prelat n'a fost anunţata într'un mod oficial, totuşĭ oraşul Ploescĭ a ţinut de o datorie a Sa a face şefuluĭ bisericĕĭ nóstre o primire din cele maĭ stralucite.

Gara era frumos decorata cu drapele tricolore; de la tren şi până la salonul de recepţiune erau aşternute covóre.

Pe peron îmbulzéla era fórte mare şi circulaţia devenise aprópe imposibila.

La intrarea trenuluĭ în gara, tóte capetele se descoperira cu respect, salutând de buna sosire pe I. P. S. S. Mitropolitul Primat, care aparu la feréstra vagonuluĭ mulţămind.

I. P. S. S. Mitropolitul Primat fu întêmpinat la descinderea din vagon de d. Furduescu, prefectul judeţuluĭ, de d. Radu Stanian, primarul oraşuluĭ, cu membriĭ consiliuluĭ comunal, de protoĭerul judeţuluĭ, de toţĭ preoţiĭ din oraş, de cetaţeniĭ şi comercianţiĭ de frunte, precum şi de o mulţime numerósă, care cu multa evlavie se îmbulzea sa sarute mâna venerabiluluĭ Inalt Prelat.

Dupa ce convorbi câte-va momente cu persónele cari-l primisera, I. P. S. S. lua loc în trasura închisa cu d. prefect şi d. primar şi se îndrepta spre catedrala st. Ioan.

Trasura I. P. S. S. era escortata de gendarmi calari şi precedata de d. poliţaiu al oraşului.

Stradele pe unde trecu cortegiul erau îndesate de lume, care cu cel mai mare respect saluta pe Inaltul Prelat.

In curtea bisericei catedrale mulţimea era fórte mare, ca şi în interiorul bisericei, unde se aflau toţi preoţii din oraş.

La uşa bisericei, I. P. S. S., care cu multa greutate putu sa străbata până la tronul mitropolitan, fu întêmpinat de parohul bisericeĭ, cu st. Cruce şi st. Evanghelie, asistat fiind de doui preoţi şi douĭ diaconi, îmbracaţi în vestminte sacerdotale.

Se oficia un *Te-Deum,* după care protoiereul judeţului ţinu următórea cuvêntare:

«Bine este cuvêntat cel ce vine în numele Domnuluĭ».

Inalt Prea Sânte Stapâne!

Poporul cel ce era odinióra prin escelinţa al luĭ Dumnedeu a primit în Ierusalim pe Mântuitorul omenirei cu ramuri şi cu strigari de: osana cel ce vine în numele Domnuluĭ.

Astadi, când I. P. S. Voastra veniţi în oraşul nostru Ploescĭ, clerul şi poporul Ve primeşte şi aduce nu ramuri de copacĭ, precum se aducea odinióra triumfatorilor, ci inimile sale şi dragostea sa; noi Ve primim nu cu mai puţina bucurie de cât aceia a fetei Sionului, când primea pe împeratul seu ce venea la dênsa, blând şi smerit; şi bucuria nóstra este cu atât mai mare cu cât scim ca Inalt Prea Sfinţia Vóstra nu veniţi de cât în numele Domnului, şi, ca venit în numele Domnului, noi nu ne aşteptam la alta de cât la înveţaturi care Lui îi sunt bine placute.

Decĭ dar, facêndu-me ecoul întregului cler şi popor Ploescean, Ve exprim din parte-ne sincerile şi caldurósele nóstre urari de bună venire a I. P. S. Vóstre în acest oraş. Fie ca Dumnedeu, pe care şi noi tot-déuna îl rugam sa Ve învrednicésca a ajunge scopul pentru care providenţa şi naţiunea Română V'a ales, fie, vreau a dice, ca Dumnedeu sa Ve susţina mulţi şi fericiţi ani la cârma acestei de Dumnedeu pazite Eparhii, daruindu-ve cu putere şi curagiu, pentru ca în tot-déuna drept sa îndreptaţi cu cuvêntul adeveruluĭ turma ce Ve este încredinţata.

Noi preoţii, I. P. S. Stăpâne, staruim pe cât puterile şi posiţiunea

în care ne aflam ne permite, ca atât în Biserica cât şi afara sa respândim credinţa, speranţa şi iubirea catre Dumnedeu şi sânta Biserica, facêndu-ne, dupre cum se exprima Apostolul Petru, chip şi pilda turmei; fiind pe deplin convinşi că numai strabatând acestea în inima societaţei nóstre, Biserica şi întréga nóstra societate româna va putea face adeverate progrese.

Dar fiind-ca puterile nóstre, singure separate de a primului şi bunului nostru Pastor nu sunt de ajuns spre a putea ajunge în totul acésta înalta sciinţa, apoi rugam pe nevedutul cap al sântei nóstre Biserici, Domnul nostru Iisus Christos, precum şi pe I. P. S. Vóstra, care pentru noi ne sunteţi capul direct vedut, a ne sprijini şi ajuta în mergerea pe acésta grea şi spinósa cale; asigurându-Ve pe deplin de fiescul şi nestramutatul nostru devotament catre persóna I. P. S. Vóstre.

Salutând dar cu respect şi cu mare bucurie sosirea I. P. S. Vóstre în capitala Prahovei, Ve uram, I. P. S. Stapâne, mulţi şi glorioşi ani pe tronul pastoresc al acesteĭ de Dumnedeu pazite Eparhii, ca sa puteţi conduce şi pastori turma cuvêntatóre ce Ve este încredinţata la paşunea cea adeverata, ridicând prin acésta clerul şi Biserica la adeverata lor înalţime.

Să trăiţĭ I. P. S. Stapâne!

Trăiască Majestaţile Lor Regele şi Regina cu înţeleptul lor Guvern!

Trăiască şi prospereze Regatul Român!

La acéstă cuvêntare, I. P. S. S. respunse prin urmatorul discurs, care facu cea mai buna impresiune asupra întregei asistenţe.

Iata acest discurs:

Iubiţiĭ meĭ fiĭ în Domnul!

Sunt adânc mişcat de dragostea ce-mĭ arătaţi cu acéstă ocasiune plăcută inimeĭ mele a mĕ găsi pentru ântăia dată în mijlocul D-vóstră.

Primirea căldurósă ce faceţĭ persóneĭ mele, ce nu sunt de cât un umilit servitor al luĭ Dumnedeu, o consider ca un omagiu adus sântei nóstre Bisericĭ, pentru care Vĕ mulţămesc din adâncul inimei, căcĭ acésta probéză că cetăţeniĭ Ploesceni sunt buni creştinĭ şi bunĭ patrioţi.

Bunĭ creştinĭ, pentru aceia că în oraşul D-vóstră vĕd măreţe bisericĭ înălţate întru slava luĭ Dumnedeu; bunĭ patrioţi, căcĭ prin acésta arătaţĭ într'un mod vĕdit că aveţĭ convicţiunea că Religia şi Biserica sunt basele societăţeĭ şi factoriĭ principali meniţi a lucra pentru binele şi propăşirea Statuluĭ nostru.

Nicĭ o dată n'a existat Stat fără religiune, şi istoria lumei ne spune

ca, când într'un Stat a slabit simţimêntul religios, poporul din acel Stat s'a prăvalit şi rĕsturnat în prăpastia peireĭ.

Biserica ortodoxă prin însuşĭ instituţiunea dată eĭ de Intemeetorul sĕu Domnul Nostru Iisus Christos lucrézâ neîncetat pentru fericirea Statului, căcĭ şi inflorirea sa depinde în mare parte de fericirea Statuluĭ; de aceea Biserica, Ţara şi Tronul trebue să fie tot-dóuna strâns legate.

Biserica nóstră Română a impărtăşit în tóte timpurile sórta ţareĭ. Peste ea ca şi peste Ţară au trecut timpurĭ grele, pe care străbuniĭ noştri le-au învins cu barbaţie prin credinţa în Dumnedeu şi prin iubirea de patrie.

Astadi, mulţămită luĭ Dumnedeu, Ţara şi Biserica protegiată de Pronia ceréscă sunt independente.

Continuaţi, iubiţiĭ meĭ fiĭ în Domnul, cu iubirea vóstră către Biserică şi Ţară şi Dumnedeŭ vĕ va bine-cuvînta în tóte întreprinderile d-vóstre, iar urmaşiĭ voştri vĕ vor imita în faptele patriotice.

Iar voi iubiţĭ fraţi în Domuul şi împreună liturghistorĭ la altarul Domnuluĭ, pătrundeţi-vĕ de chiemarea sântă ce aveţi şi îndepliniţi-o cu tótă ° înţenia; prin acésta vĕ veţi atrage iubirea păstoriţilor voştri spiritualĭ şi bine-cuvêntarea luĭ Dumnedeu.

Mulţămindu-vĕ încă o dată de dragostea cu care mĕ înconjuraţĭ, vĕ rog de la Dumnedeu har şi pace, şi mântuire de la Domnul Nostru Iisus Christos.

Apoĭ I. P. S. S. se îndreptă spre locuinţa protoiereului unde, împreuna cu suita I. P. S. S., lua dejunul.

La eşirea din Biserica, mulţimea era atât de numerósa în cât cu tóte mesurile luate de poliţia locala, circulaţia era fórte anevoiósa.

Dupe dejun, I. P. S. S. a facut visită d-lui prefect, d-lui primar şi d-lui Cioranénu, proprietar.

Dupe aceste visite, I. P. S. S. inspecta mai tóte bisericile din oraş, care erau pline de lume şi de a caror stare remase fórte mulţamit, îndemnând pe preoţi sa continue cu buna îngrijire a locaşurilor lui Dumnedeu.

La 4 ½ ore, I. P S. S. însoţit de suita Sa şi de un delegat al d-lui primar, precum şi poliţaiul oraşului, a mers de a visitat mânastirea Ghighiu, unde fu primit de superiorul mânastirei şi de întréga obşte.

I. P. S. S. ţinu şi aci o mica cuvêntare, prin care reaminti calugărilor menirea lor pe pamânt şi le recomanda dragoste fraţésca şi o

purtare esemplara, prin care sa probeze ca ţinta ce o urmaresc este mântuirea sufletului.

Dupe ce a luat prânzul aci, I. P. S. S. Mitropolitul Primat se îndrepta spre gara, şi cu trenul de séra se reîntórse în Capitala.

(După Voinţa Naţionala).

VISITA CANONICA LA GIURGIU

Joi. 4 Iunie, I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Iosif a plecat spre Giurgiu, însoţit de P. S. Calistrat Bârladénu, D-l Cornoiu, Arhim. P. Georgescu, Icon. Marin Pantelimonescu şi alte persóne.

Ajungend la gara fu întâmpinat de cetaţenii Giurgiuvenii, carii se grabira a areta Eminenţiei sale sentimentele lor de recunoscinţa şi iubire, pentru ca Inaltul Prelat visita pentru prima óră acésta cetate, care a facut mari sacrificii pentru independinţa scumpei nóstre patrii.

Sunt ḍece ani de când Giurgiuvenii suferira mult din causa bómbelor ce le trimetea inamicul din fortareţa Rusciucului. Cetaţenii fura nevoiţi a-şi parasi pentru un timp afacerile comerciale şi chiar casele; Bisericele şi şcólele nu fura scutite de acésta nenorocire.

Domnul Prefect, fiind în inspecţie, a fost salutat în lipsa sa de D. G. Cârtojanu, Directorul Prefecturei de D. Primar al oraşului P. C. Popescu cu consiliul comunal, de D. Colonel V. Costaforu, Comandantul garnisónei, D. M. Petcuşi, Preşedintele Comit. Permanent cu D-nii membrii. V. Popovici, casier general, Ión Alimanescu, administratorul creditului, Domnii deputaţi Rose Stefanescu, V. Iepurescu, Dr. Piteşténu, G. Raicovicénu, Procuror Trib. local, A. Nenovianu jude instructor, M. Dimitrescu revizor scolar, Droc Barcian, Directorul Gimnaziului cu corpul profesoral, Dr. Grandea, medic primar, D. Belisarie Tanasescu, poliţaiul oraşului, Protoiereul împreuna cu preuţii şi epitropii tuturor bisericilor şi public fórte numeros.

La biserica catedrala fu întâmpinat, dupa obiceiu, de cler şi dupa ce se facura Tedeum, S. S. Parintele Protoiereu Mirea ţinu urmatórea alocuţiune.

Inalt Prea Sânte Stapâne!

Clerul districtului Vlaşca şi poporul din acésta urba Giurgiu cu profunda smerenie şi cu cea mai caldurósa dragoste Ve priimeşte în capitala acestui district pe care aţi bine-voit a-l visita.

Fiţi bine încredinţaţi, Inalt Prea Sânţite Stapâne, ca devotamentul şi respesctul ce Ve datoram nici odata nu va scadea din inimile nóstre, ci din contra cu prisos din ce în ce se va mari. Buna-voinţa a Inalt Prea Sânţiei Vóstre pentru a visita sântele Biserici din acest oraş Giurgiu, va remânea scumpa a lucere aminte în inimile cetaţenilor Giurgiuveni, caci de la mic pâna la mare cu multa dragoste şi cu caldura din a lâncul inimei nazuesc a lua bine-cuvêntarea Inalt Prea Sânţiei Vóstre.

Să trăiţi, Inalt Prea Sânţite Stăpâne!

Să Vě ţie Creatorul pe Inaltul Tron ani multĭ şi fericiţĭ!

La care I. P. S. S. respunse cam urmatórele, pe care le reproducem în resumat :

Iubiţiĭ meĭ fiĭ în Domnul!

Frumósă cu adevěrat şi plina de bucurie este acéstă ḍi ini neĭ mele, cand, de şi venit pentru prima óra în oraşul Giurgiu, mě věd înconjurat şi primit cu atâta dragoste din partea Domniei vóstre. Onorurile ce faceţi umilinţei mele, le consider ca facute santei biserici, mamei nóstre iubite, care pórta grije neobositě pentru binele nostru etern şi timporal. Da, iubiţii mei fii, nimic nu este maĭ laudabil pentru un popor de cât, atuncĭ cand el este pătruns de necesitatea religiunei şi a bisericiĭ, cacĭ ele şi numai ele pot să satisfaca într'un mod drept şi sigur dorinţele nóstre spirituale şi sa conlucre la consolidarea nóstra naţionala.

Laudă luĭ Dumneḍeu ca biserica nóstră ortodoxă naţională în poporul nostru român, este ca un pom plantat lânga isvórele apelor, care îşi da rodul la timpul sěu.

Au trecut în adevěr timpurĭ grele atât peste ţară cît şi peste biserică, pentru că ele au fost tot-déuna ne deslipite intre sine. Astaḍi însa, mulţumită lui D ḍeu că au trimis preste noĭ timpĭ de pace şi linişte sub care biserica şi ţara se desvoltă ajutându-se reciproc in atingerea scopului lor.

Oraşul Giurgiu de şi mic prin populaţiune totuşi el este mare prin simţimêntul religios, căci bisericile ce se înalţă falnic dovideşte acésta cu sîguranţa.

Continuaţi dar a lucra şi mai departe tot aşa pentru binele bisericeĭ şi statului şi infiltraţi aceste sânte dorinţi şi în inimile copiilor D-v.

Iar voĭ, preoţi ai altarului D-ḍeesc, îngrijiţĭ impinşĭ de dragostea apostolică pentru conducerea dréptă a suflet lor încredinţ ite vouě,

pe calea religiósă morală, fiţi pildă turmeĭ nu numaĭ prin învĕţătură, dar şi prin fapte.

Luându-şi cartierul la D. Petcuşi, facu câte-va visite, cerceta bisericile din oraş, de a caror stare remase pe deplin mulţumit. Apoi primi pe Protosinghelul Mitropoliei din Rusciuc, care-l saluta din partea Inaltului Prelat bulgar.

Dupe o mica escursiune pe Dunarea. cu care ocasiune facu cunoscinţa P. S. Mitropolit Grigorie, I. P. S. sa se întórse séra în Capitala.

Cu ocasiunea visiteĭ canonice de la Ploeşti, I. P. S. Mitropolitul a bine-voit a înainta la rangul de Iconom Stavrofor pre S. Sa par. N. Ioachimescu, fost deputat şi membru în consiliul judeţén.

Duminica 7 Iunie, Par. Mitropolit a bine-voit a conferi rangul de Iconom Stavrofor, P. Al. Mironescu, D-r. în teologie şi profesor la Facultatea Teologică.

CRONICA BISERICEASCĂ

(Urmare; vedĭ No. 1, anul al XI-lea).

Biserica Română din Basarabia.

In Basarabia sunt 12 orașe, din care 8 sunt capitale de județe, și anume: Kișinăŭ, Chotin, Soroca, Balţile, Orcheiŭ, Bender, Akerman, Ismail, Bolgrad, Cahul, Kilia, Reniĭ, cele 4 orașe din urmă nu sunt capitale de județe.

Orașul Kișinaŭ este situat pe rîulețul Bâc, care izvorașște din délurile județuluĭ Orcheiŭ, și se varsă în fluviul Dnistru lângă satul Gura-Bâculuĭ, în județul Bender. Kișinaul este de origină tataro-româna. Tatariĭ, maĭ ales ceĭ Nogaĭ, faceaŭ fórte dese invasiunĭ în actuala Basarabia, venind din Crimea și alte ținuturĭ. Reședința lor principala era la Kișla-veche, actualmente satișor lânga orașelul Caușenĭ, ca la 30 kilometri departare de Bender. Acéstă reședință maĭ în urmă s'a stramutat în Kișla-noua, saŭ Kișinăŭ. Kișinăul este de mult cunoscut sub acest nume, sunt documente istorice din timpul luĭ Ștefan cel

Mare, și chiar al luĭ Alexandru cel Bun, în care se menționéza Kișla-nouă, cu ocasiunea danieı facute boeruluĭ Mazaraky și mônastireĭ Varzareştı. Şi acum există biserica, pronumită Mazaraky, situata pe malul drept al Bâculuĭ, în partea apusénă a Kișinauluĭ, lânga calea ferata Ungheniĭ-Odesa. Mônastirea Varzăreștĭ în seculul al 18-lea s'a strămutat în satul Varzareștı, ca la 50 kilometri departare de Kișinaŭ. Kișinăul s'a recunoscut, ca oraș, la anul 1812 de imperatorul tuturor Rusiilor Alexandru I. Fiind situat în centrul întregeĭ Basarabiĭ, Kișinaul a devenit în acelașĭ an capitala întregeĭ acesteı provinciĭ, răpite de Rușĭ de la Românı în 1812, în urma tractatuluĭ din Bucureștĭ. Imediat dupa anul 1812, Kișinaul a început a crește: s'au cladit maĭ multe edificiĭ marețe atât de guvern, cât și de persóne particulare; la anul 1813 s'a zidit seminarul—cel maĭ mare și frumos edificiŭ din Kișinaŭ, apoĭ biserica catedrala, casa guvernatoruluĭ Basarabieĭ, casarma infanterieĭ, clubul nobilimeĭ etc, ast-fel că actualmente Kișinaul numĕra peste 100,000 locuitorĭ, se considera, ca unul din cele maĭ importante orașe ale Rusieĭ de sud în tóte privințile. Majoritatea locuitorilor din Kișinaŭ actualmente sunt ovreĭ—60,000; 30,000 locuitorĭ sunt de origina Românĭ, iar restul Rușĭ și alte națiunĭ. Numaĭ funcționariı (și în genere persónele, care servesc statuluı) vorbesc limba rusă, iar maĭ tótă populațiunea acestuĭ oraș vorbește limba română, ovreiĭ maĭ nu sciŭ rusește. In Kișinaŭ exista o archiepiscopie dela anul 1812: archiepiscopul pórtă numele de Kișinau și Chotin,

ultimul titlu îl pórtă în amintirea, că în Chotin în trecut (în seculul 18 și maĭ înainte) există episcopie, pendinte de Mitropolia din Iașĭ; din titulariĭ episcopieĭ de Chotin este însemnat episcopul *Amfilochiŭ*, care a compus o geografie însemnată a țĕrilor române, o aritmetică etc. Primul titular al eparchieĭ Kișinăuluĭ și Chotinuluĭ a fost Mitropolitul Gabriel Bănulescu, român din orașul Bistrița (Transilvania), fost până la anul 1812 Mitropolit-exarch al Valachieĭ, Moldavieĭ și Basarabieĭ, precum și 4 anĭ Mitropolit de Kiev, (până la el în Kiev a fost numaĭ un singur Mitropolit de origină română, anume Petru Movila, renumitul Mitropolit al Kievuluĭ și Galițieĭ, care a înființat actuala Facultate Teologică din Kiev, cea maĭ renumită scólă în Rusia ; el a decedat la anul 1646, lăsând maĭ multe scrierĭ importante, între carĭ Confesiunea ortodoxă, aprobată de Sinodul din Iașĭ dela anul 1642, și tradusă în românește de episcopul Filaret Scriban, fost director al seminaruluĭ din Iașĭ, decedat la 1873, lăsând aseminea maĭ multe scrierĭ de valóre), — care a decedat la anul 1821, înmormêntat fiind la mônăstirea Kipriana, înființată de Domniĭ Moldoveĭ, actualmente aflătóre aprópe de Kișinăŭ, fiind pendinte de mônăstirea bulgară din muntele Athos, numită „Zograf“, carea a primit multe darurĭ dela Domnii Moldoveĭ, dupre cum acésta demonstréză maĭ multe documente istorice în limba slavonă, publicate în românește de d. d. Hâșdau, Gr. G. Tocilescu, P. S. Melchisedec, episcopul Romanuluĭ etc. Tot Mitropolitul Gabriel Bănulescu a înființat prima

tipografie românéscă în Kişinăŭ pe lângă casa archierésca; acéstă tipografie, în carea s'a tipărit maĭ multe cărţĭ româneştĭ, a fost nimicită la anul 1871 de Paul Lebedev, Episcop al Kişinăuluĭ şi Chotinuluĭ, actual exarch al Georgieĭ (în Tiflis), care a dat lovitură de mórte românismuluĭ în Basarabia. După Mitropolitul Gabriel Bănulescu, a fost titularul eparchieĭ de Kişinăŭ şi Chotin archiepiscopul Dimitrie Sulima, român din orăşelul Dubosarĭ (pe malul stâng al fluviuluĭ Dnistru, în guvernământul Cherson), care înainte era ajutorul Mitropolituluĭ Gabriel Banulescu, purtând titlul de episcop de Akerman; Dimitrie Sulima până la mórtea sa (anul 1844) a susţinut, dupre putinţă, românismul în Basarabia, singur a tradus maĭ multe scrierĭ, maĭ ales predice, din ruseşte în româneşte, a însărcinat şi pe alte persóne sa faca acésta. Dupa Dimitrie Sulima nu s'a maĭ numit cap al bisericeĭ din Basarabia de origină română; urmaşiĭ luĭ—archiepiscopiĭ Irinarch Popov şi Antoniŭ Socotov aŭ fost curaţĭ ruşĭ: atât unul (1844—1858), cât şi altul (1858—1871) cel puţin toleraŭ românismul în Basarabia, serviciul divin se oficia în bisericĭ în 2 limbĭ: română şi slavonă; aceştĭ archiepiscopĭ aŭ şi însarcinat pre preoţiĭ Theodor Baltag (din Kişinaŭ, fost profesor la seminariŭ), Theodor Laşcu, Ioan Neagu (secundul este preot în satul Kiperceni, judeţul Orcheiŭ, iar ultimul în orăşelul Cauşeni, judeţul Bender), românĭ de origină să traducă maĭ multe cărţĭ din ruseşte în româneşte. De la venirea în Basarabia, ca episcop (de la 1879 archiepiscop al Ki-

şinaului Chotinuluĭ al luĭ Paul Lebedev mişcarea românéscă a fost cu totul înabuşita: tóte persecuţiile posibile aŭ fost întrebuinţate contra Românilor ortodoxĭ din Basarabia, lucrurile aŭ mers aşa de departe, în cât uniĭ preoţĭ românĭ aŭ fost expulsaţĭ din Basarabia în centrul Rusieĭ (pr. Vasile Zubcu, din judeţul Orcheiŭ, pentru susţinerea românismuluĭ în mod faţiş, a fost expulsat în guvernamêntul de Vladimir, maı la nord de Mosqua), alţiĭ aŭ fost consideraţĭ, ca eşiţĭ din minte (preotul Ión Untu din din satul Floriţóia, de lângă Unghenĭ, pe Prut (alţĭ bunĭ românĭ aŭ fost distituiţĭ din funcţiĭ şi trimeşĭ în depărtare (d. Dimitrie Tutunar, profesor la seminariul din Kişanaŭ, a fost strămutat, tot ca profesor la seminariul din Pscov, aprópe de Petersburg, —d. Ión Popovicı, profesor la acelaş seminar, a fost stramutat, ca profesor, la proseminariul din Lutzc, guvernamêntul de Minsc, în fosta Lituania,-parintele Grigorie Galin, fost profesor şi inspector la seminariul din Kişanaŭ, a fost transferat în aceiaşĭ calitate la seminariul din Simferopol (Crimea) şi apoĭ la Minsc, etc). Se pot scri volume întregı pentru trista administrare a bisericeĭ Basarabieĭ sub archiepiscopul Paul Lebedev, pe care Basarabieniĭ nu-l numesc alt-fel, decât „românofag“. Succesorul archiepiscopuluĭ Paul Lebedev, archiepiscopul Sergiŭ Lapidevsky este un om învĕţat, a fost 25 anĭ profesor la Facultatea Teologică din Mosqua, are maĭ multe scrierĭ, a fost transferat de la o eparchie superióra (Cazan, pe Volga), la anul 1882, în Basarabia, anume ca sa împace spiritele, care eraŭ fórte neliniştite din

causa atitudineĭ predecesoruluĭ sĕŭ. Sub actualul archiepiscop al Basarabieĭ, s'a reînființat tipografia românéscă, înființata de mitropolitul Gabriel Banulescu, în Kișinaŭ, la anul 1813, și desființata de archiepiscopul Paul Lebedev la anul 1871, însă nu în Kișinăŭ, ci în monăstirea „Noul Neamț" din satul Kitcanĭ, aprópe de Bender, pe Dnistru, sub conducerea neobosituluĭ păr. Andronic, care a scris peste 20 volume despre Românĭ. In maĭ tóte bisericile române din Basarabia acum se efectuéza serviciul divin în limba romàna, ca și înainte de archiepiscopul Paul Lebedev. Numaĭ limba română nu sĕ predă în nicĭ o șcólă publica séŭ privată din Basarabia, ceia ce este un lucru fórte trist pentru Românii liberi. N'am menționat de loc despre administrațiunea civila în Basarabia de aceea, că toțĭ guvernatoriĭ Basarabieĭ până acum aŭ fost rușĭ, séŭ germanĭ și grecĭ, francejĭ și polonejĭ înrusițĭ, cariĭ nicĭ s'aŭ gândit la ceva bun pentru Româniĭ din Basarabia; unica legătura între Româniĭ din Basarabia și Rusia este biserica, de aceia am vorbit maĭ mult despre ea.

Din alțĭ ómenĭ, cariĭ aŭ contribuit mult la desvoltarea românismuluĭ în Basarabia, trebuie să amintim pe boeriĭ Stamate, Donicĭ, Hâșdeŭ, Surucianu, Stroescu, Hîncu, Sîrcu, Bălțătescu, N. Lașcu, I. Doncev. Primul a tradus un discurs important, pronunțat în limba rusa de d. Hâșdaŭ, la deschiderea scóleĭ din Chotin, în care sĕ indică rolul important al Românilor la desvoltarea intelectuala a Rușilor. Donicĭ a alcatuit primele legiuirĭ pentru Româniĭ din Basarabia. Hâșdĕŭ-tatal, și fiul, actualul

erudit profesor, istoric şi filolog din Bucureştĭ— aŭ scris şi publicat opere fórte importante pentru Românĭ. Suruciànu poseda un însĕmnat museŭ la Kişinăŭ, pe carele guvernul român, prin intermediul domnilor N. Cretzulescu şi M. Cogălniceanu, foşti primĭminiştri, voeşte să-l cumpere. Stroescu a dăruit Românieĭ o însemnată sumă de banĭ pentru cultura română. Hîncu a fost profesor de limba şi literatura română la Universitatea din Petersburg, a compus o gramatică bună ruso-română, o chrestomatie şi dicţionar, póte cele maĭ bune cărţĭ pentru Ruşĭ, cariĭ doresc să cunóscă limba şi literatura română. Sîrcu, un român din Basarabìa, fiŭ de agricultor din satul Străşenĭ, în apropiere de Kişinăŭ, actualmente este distins profes. de limba şi literatura română la Univer. din Petersburg. Bălţătescu este preot la biserica catedrală din Bender, a tradus maĭ multe cărţĭ din ruseşte în româneşte. Nicolae Laşcu este licenţiat în Teologie de la Facultatea din Kiev, şi profesor de religie la gimnasiul No. 1 din Kişănăŭ, a compus o carte importantă despre starea Românilor din trecut până în secolul al 18, care a şi fost tradusă în româneşte de P. S. Sa părintele Genadie Enăcénul, actualul episcop al Rômnicului Noul Severin. Ioan Doncev a compus maĭ multe gramaticĭ şi chrestomatiĭ române-ruse, care aŭ servit ca manuale în tóte şcólele din Basarabia până la anu 1871, când s'a interḑis cu desĕvêrşire limba română în şcólele din tótă Rusia.

Actualmente în Kişinăŭ nu există nicĭ un ḑiar, nicĭ o revistă în limba română, în fine nicĭ un moviment intelectual românesc. Româniĭ din Basarabia

sunt cu tóte acestea fórte nepăsătorĭ. Fiind bine asiguraţĭ materialmente, dênşiĭ nu se maĭ gândesc la ceva românesc, nu vorbim despre rare excepţiunĭ. Până când vor dura aseminea lucrurĭ este greŭ de spus; în orĭ ce cas noĭ, Româniĭ liberĭ, n'ar trebui să fim indiferenţĭ faţă cu starea Românilor din Basarabia şi de peste Dnistru. La toţĭ Româniĭ din Regat, Transilvania, Banat, Bucovina, Macedonia sĕ vede o mişcare intelectuală în sens românesc, numaĭ la Româniĭ din Basarabia şi de peste Dnistru nu videm acésta. . . . .

(Va urma) Gheorghe P. Samurianŭ.

Discurs pronunțat în biserica st. Gheorghe-Noŭ din Craiova, cu ocasia înmormêntăreĭ D-neĭ Ióna N. Georgescu, în ḑiua de 22 Maiu, 1887.

Fraților!
Tristă Adunare!

O durerósă și trista împrejurare ne-a adunat astăḑĭ în acest loc. Prietena și cunoscuta nóstră, Ióna N. Georgescu, se gatește pentru o călătorie lungă și nesfîrșita, amară și dureróså, și noĭ am venit cu toțiĭ ca să ne luam ḑiua-bună pentru ultima óră, să-ĭ spunem cel din urmă cuvênt al nostru, să-ĭ arĕtăm și în ḑiua despărțireĭ simpatia și iubirea nóstră.

Grea despărțire este acésta pentru om și maĭ cu sémă pentru o mama, care lasă în urmă-ĭ soțul iubit, maĭ lasa copilașiĭ sĕĭ orfanĭ de mamá, neavênd cuĭ spune dorul și păsul lor! Cine este părinte înțelege ce va să ḑică a se despărți cine-va de copiiĭ sĕĭ, a-ĭ lăsa micĭ și cu multe trebuințĭ de împlinit. Asemenea cine a avut nefericirea a fi orfan simte suferințele singurătățeĭ și ale lipseĭ sînuluĭ și îngrijireĭ materne.

Greŭ este a fi orfan de tată, dar maĭ greŭ este a fi orfan de mamă; căcĭ muma numaı forméza caracterul copiilor; iubirea eĭ le inspiră sentimentele civice și morale. Mama face omul.

A lasa șepte copiĭ fara îngrijirea mameı și numaĭ în sarcina tataluı, care este chemat a împlini datoriĭ afară din casă, care pentru creșterea a însușı acestor copilașĭ este silit a-ĭ parăsi mult timp din ḑi, — vedețĭ, este dureros. Chiar și țărîna mormêntuluĭ, dacă ar simți, s'ar turbura, chiar și cel maĭ indiferent de durerile omenireĭ trebue sa-șĭ întórca ochiı cu compătimire.

Dar nicĭ durerea, nicĭ lacrîmile, nicı jalea, nimic nu póte împedica acest sfârșit ce pare fatal, a înlatura acest desnodamênt, a îndupleca acest înger al morțeĭ ce pururea este rece, nesimțitor, surd și fară inima, care nu voește a cunósce nimic, a simți nimic.

Și când veḑĭ că mórtea vine adese-orĭ tocmaı atuncĭ când n'ar fi trebuit, când rapește pe om tocmaĭ atuncĭ când ar fi fost de trebuința a maĭ trăi, îțĭ vine să te întrebĭ cine a maĭ lasat și acésta pedépsă pentru om, căria tóta ființa trebue sa-șĭ plece capul. In acésta cale spre viitor, omenirea sĕ decimă mereŭ, mórtea 'șĭ îndeplinește rolul sĕŭ și maĭ curând saŭ maĭ târḑiŭ și noĭ cu toțiĭ făra voe și sciință ne vom supune decisiunilor eı. Așa, pare că trăim în lume pentru a muri, lucrăm pentru a nu avea nimic, cugetăm fară a pricepe viitorul nostru. De mult s'a obicĭnuit a se numi omul: „regele animalelor". Dar ce însemnéză acésta, de cât un cuvênt vag, un cuvênt deșert, când omul este tot așa de slab, orĭ póte și maĭ slab ca animalele, când și el pĭere ca orĭ-ce jivina, și când în urma urmiĭ, după multe silințĭ, sbuciumărĭ, tot un întunecos mormênt îĭ este locuința de vecĭ.

Fraţilor!
Tristă Adunare!

Iacă zace fără viaţa în acest sicriŭ Ióna Pr. N. Georgescu, cu care am trait multe ḑile frumóse. Ea peri ca o stea dintre surorile sale, ca o flóre ce păleşte înainte de timp.

Născută în 1848, fiică a preotuluĭ Florea Pârscovénu, încă din frageda etate rĕmase orfana de părinţĭ. Aniĭ seĭ de copilarie şi-ĭ făcu în casa unchiuluĭ sĕŭ, rĕposatul protoereŭ Ioniţă Porscovénu. Aci ca într'o adeverata şi bună familie 'şĭ primi educaţiunea cea maĭ îngrijita, fiind-că aci avea în adevĕr un tată şi o bună mumă în unchiul şi matuşa sa. In anul 1864, se căsători cu confratele nostru Pr. N. Georgescu şi în timp de 23 anĭ avură ḑece copiĭ; din care 3 murira, iar 7 trăesc şi pórtă astăḑĭ doliul mameĭ lor, ce atât îĭ îngrijea şi-ĭ iubea!

Prin activitatea şi economie ajută soţuluĭ sĕŭ de a putea să aiba în societate o posiţie meritorie şi a-şĭ forma o avere cu care să pótă suporta greutăţile instrucţieĭ familiare, De maĭ mult timp suferindă, şi cu tóte îngrijirile ce un soţ iubitoriŭ póte da iubiteĭ sale soţiĭ, sucumbă erĭ, 21 curent, ora 9 diminéţă, strângênd la sînul sĕŭ de mamă pe iubiţiĭ sĕĭ copilaşĭ.

Treĭ-ḑecĭ şi nouĕ de anĭ 'ĭ fu viaţa scurtă, dar plină de suferinţĭ şi de îngrijirĭ.

Termin, ne maĭ putênd merge înainte. Sûnt soţ şi părinte. Forţele-mĭ slăbite şi inima-mĭ sdrobită de întristare mĕ silesc să tac.

Tu, iubite soţ, apropie-te pentru ultima óră de scumpa ta soţie. Priveşte la dênsa; ea rece, cu inima strînsă de durere, pare că-ţĭ şopteşte totuşĭ: nu uita că aĭ copiĭ, le eştĭ de acum şi mamă; îngrijeşte-ĭ,

viitorul lor pune-l maĭ presus de orĭ ce alt interes. Gloria ta pune în virtutea lor... Nu mĕ uita! Nu-ĭ uita!..

Voĭ, copiĭ, vedețĭ că acea ce v'a născut și v'a hrănit, mama vóstră, se duce de la voĭ. Câte amarurĭ aveţĭ a suferi, nu uitaţĭ pe mama vóstră. Fiţĭ bunĭ! Sûnteţĭ fără mama, dar fiţĭ cu întrégă înţelepciune. Daţĭ mameĭ vóstre ultimul tribut al inimeĭ vóstre. Stropiţĭ cu lacrîmĭ recele sĕŭ corp. Lacrîmile vóstre sunt cele maĭ scumpe coróne ce puneţĭ pe mormêntul sĕŭ Nu o uitaţĭ, căcĭ mult v'a iubit!

Şi voĭ, unchĭ şi mătuşe, cumnat şi cumnată, verĭ şi vere, nepoţĭ şi nepóte, cunoscuţĭ şi cunoscute, luaţi-vĕ pentru ultima óră ḑiuă bună de la acea ce vĕ ḑice: nu mĕ uitaţĭ!....

Iar noĭ cu toţĭ să-ĭ ḑicem: D-ḑeŭ s'o ierte! Fie-ĭ ţărîna uşóră.

Pr. D. Gerota, profesor.

FAPTE CREŞTINEŞTĬ

Enoriaşiĭ maĭ jos semnaţĭ aĭ bisericeĭ St. Demetrie-Noŭ, de pe şoseaua Colentina din Bucureştĭ, bine-voind a contribui cu baniĭ arătaţĭ în dreptul fie-căruia, aŭ făcut o Sântă Icoană, representând St. Treime, cu tocul sculptat şi poleit.

Redacţiunea cu plăcere publică acest fapt pios şi demn de tótă lauda, spre îndemnul şi al altora.

LISTA

De numele şi pronumele D-lor Enoriaşĭ contribuitorĭ la Sf. Icónă a Prea Sânteĭ Treimĭ.

Miţa Arghi· o candilă de argint şi 20 leĭ.—Niţă Isbaşoiŭ, 60 leĭ.—Dumitru Oancea, 40 leĭ.—Ionică D. Costescu, 10 leĭ.—Pandele Atanasiŭ, 5 leĭ.—Pr. Ión Stoenescu, 40 leĭ.—Ión Filimon, 5 leĭ.—Mitică Ionescu, 10 leĭ. — Ghiţă Dragomirescu, 20 leĭ. — Marin Rădulescu, 5 leĭ.—Pandele Simion 10 leĭ. — Petrache Niculescu, 10 leĭ.—Irimia Pavelescu, 5 leĭ 50 banĭ.—Ión Rizescu, 5 leĭ.—T. Zanfirescu 2 leĭ. — Marin Ivan, 3 leĭ.—Răducanu Stanciŭ, 5 leĭ. —

Niță G.G. 2 leĭ. — G.G. Vasile, 5 leĭ. — Radu Constandin 2 leı.— N. Manolescu, 5 leĭ. — Costache Constandinescu popa 5 leĭ. —Nicolae Marin, 2 leĭ.— Ștefan A. Dica, 2 leı.— Mateĭ Nicolae, 1 leu. — Niță Rapeanu, 5 leı.—Vasile Mateĭ, 4 leĭ. — N. Badea, 2 leĭ.—N. Teodor, 1 leu.—Nița Ionescu, 3 leĭ.—Dum. Stanescu, 4 leĭ.—Hristache (nedescifr.) 1 leŭ.—G. Urleanu, 5 leĭ.—Ion Chițu, 50 banĭ.— Radu Tudor, 4 leĭ—Sandu Tudor, 10 leĭ.—Marin Popa, 2 leĭ.—Ioniță Constantin, 5 leĭ.—G.G. Dumitru, 1 leú.—Vasile Roman, 2 leı.—Ionița Temelie, 10 leĭ.—Dima Popescu, 2 leĭ.—G.G. Barbu, 1 leŭ. Vasile Andreĭ, 2 leĭ.—Nicolae Radu, 1 leŭ.— D. Ștefanescu, 5 leı.— Tudorache Rusu, 5 leĭ. — Th. Teodorescu, 5 leĭ. — Nastase Ion, 5 leĭ. — Iancu Pasculescu, 5 leĭ. — Dumitru G.G, 4 leı. —Trifu Vasile, 2 leı. —Nicolae Ion, 2 leĭ. —I. Tudor, 1 leŭ.—Gheorghe Ghica, 1 leŭ.—Ghița Stan, 5 leĭ. —Ilie Tomescu, 10 leĭ. — Ghița Nicsița, 1 leŭ. — Costache Dumitru, 50 banĭ. — Dumitru Ion, 1 leŭ. —Ioniță Iordan, 1 leŭ și 50 banĭ.—Nae Predescu, 4 leĭ.—Chiriță I. Drugă, 3 leĭ.— Nicolae C. Bălașa, 20 leĭ.—Mihalache Draghicescu Dascalu, 10 leĭ.— Hristea M. Caragea, 5 leĭ. — Dumitru Vasilescu, 2 leĭ.—Grigore P. Lascu, 6. leı

Epitropĭ { Dumitru Oancea
Pr. Ión Stoenescu.

Redacținnea.

Toastul d-luĭ ministru D. Sturdza ținut cu ocasia inaugurăreĭ linieĭ ferate Peatra-Rîmnicu-Vêlceĭ.

Serbăm asta-ḑĭ serbatórea energiei românești, caci caile ferate ce strebat și unesc acum unghiurile cele mai departate ale țereĭ sunt o dovada vie, pipaita de energia poporului Român. Aceluia, care s'ar îndoi de energia și hotarîrea cu care am intrat pe calea civilisației, nu avem decât a areta șinele de fier și locomotivele.

Dar nu de caile ferate, produs al muncei și sciinței inginerilor noștri, am sa ve vorbesc. Alții au spus ce sunt caile ferate și au aretat partea cea mare a barbaților noștri tecnici la construirea lor. Am sa ve propun sa bem pentru prosperitatea bisericei românești și în sanatatea P. S. S. Episcopului de Rômnic, ilustrul representat al bisericeĭ nóstre. La serbarea de asta-ḑĭ dela Piatra și până la Rômnic, în fie-care gara, ne întêmpina clerul cu cântari de lauda și de mulțamirĭ catre A-Tot-Puternicul D-ḑeu. Ce semnifica acésta? Daca nu, ca Rômnicul la tóta fapta buna mulțamește lui D-ḑeu ca l-a ajutat sa o îndeplinésca! Cu simțimênt poporul deci, dupre obiceiul stramoșesc, légă strâns tóte acțiunile lui de bine cu ideia de Dumneḑeu. El se róga celui A-Tot-Puternic sa-i dea gând bun și-i mulțumește ca l-a sprijinit mereu în fapta buna. De aceia poporul Român a considerat biserica ca un zid puternic la adapostul caruia simțimintele bune și morale se țin și cresc. De aceia biserica e înascuta cu poporul, viaza și lucréḑa în popor.

Poporul Român își iubește armata, fiind-ca ea i-a dat și i-a garantat independența, fiind-ca ea a înalțat la Plevna drapelul seu victorios. Poporul Român ține la biserica stramoșésca, fiind-ca i-a înalțat sufletul spre lucruri bune și priinciόse patriei. Și precum armata a redicat increderea în virtutea și puterea patriei nóstre, asemenea bserica trebue sa lucreze ca sa redice și sa întarésca tóte simțimêntele nóstre morale. Sa bem dar acest pahar în sanatatea clerului, pentru ca clerul sa nu se desparta nici o data de popor, pentru ca clerul sa se privésca tot déuna ca avênd punctul seu de gravitate în popor, pentru ca cu tot sufletul și cu tóta inima sa fie neclintit și nesmintit deapururea în noi și cu noi, pentru ca independența bisericei sa fie pentru biserica tot atât de reala, ca și pentru Stat. Acesta trebue să fie spiritul ce trebue sa anímeze pe clerul românesc, pe biserica românésca.

(După „V. Națională“). — **Redacțiunea.**

STATISTICA

Clerului și a Bisericilor din cuprinsul Eparchiei Rômnicu Noul-Severin, pe anul 1886.

Nr. și numirea Județelor	Nr. Comunelor	Cătunelor	Cont[illegible]	Bisericile și starea lor								Intrați[illegible]			Cu ... și fără ...		
Vâlcea	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]
Doljiŭ	1	1444	5 [illegible]	259	3 7	2 7	—	1		—	—	9	298	3	2 7	4	
Gorjiŭ	1 2	251	34213	2 0	415	393	7	3	1	2	2	—	411	4	1 5	—	31
Romanațĭ	115	7	34 41	149	2	2 2	1		2	2	1	5	15	—	136	6	7
Mehedințĭ	2 0	1	41 74		334		1	6	2	6	3	4		1	1 4	1	149
Totalul	7 7		1 4	1 7	16 1	1 7	75	7	4	15		34	1 9		729	15	4

Nr. și numirea Județelor	C L E R U L L A I C						Condamnați																
														Diaconi	Cântăreți	Paracliseri							
Vâlcea	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		—	—	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	[illegible]	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Doljiŭ	3477	343[illegible]	2	4	—	76	—	—	—	—	2	10	2	8	266	164	3	4	—	—	1 6	146	1
Gorjiŭ	2 0	27	156	9	1	55	1	1	—	—	3	1	—	2	450	6	—	—	—	2	221	48	173
Romanațĭ	24	241	1 9	4	1	52	1	—	—	—	12	1		1	1	5	—	2	—	2	157		157
Mehedințĭ	2	2	176	—		67	—	—	—	—	2	1	—	1	6 0	6	1		—	3	299	10	9
Totalul	14	1446	1 11	19	3	6	2	1	—	—	53	15	3	16	1 72	3	39	7	—	12	11 7	342	785

Nr. și numirea Județelor	Monastiri																Observațiuni
							Scólelor	Bisericilor					Cimitire			No. Pre[illegible]	
Vâlcea	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	—		[illegible]	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	—	[illegible]	[illegible]	
Doljiŭ	—	—	—	—	1	—	—	5	—	1768		176	277	—	1	4	
Gorjiŭ	6	—	—	—		—	—	—	3	79	285	50	302	44	—	6	
Romanațĭ	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	245	557	1 1	—	—	6	
Mehedințĭ	4	—	1	—	—	—	4	3	—	10 4	195	869	2 6	—	—	3	
Totalul	14	2	2	2	2	—	4	9	3	4642	859	37	1101	44	2	2	

(L. S.) Episcop, GHENADIE.

Directore, *N. G. Prot popescu.*

ROMÂNIA

SANTA EPISCOPIE
A
EPARCHIEI ROMNIC
NOUL SEVERIN

No. 641.

Anul 1887 luna Maiu 8.

Prea Sânţite,

D-na Sevastiţa G. Ceatalopolu din comuna Islazu, jud. Romanaţĭ, dăruind Bisericeĭ cu hramul: S-ţiĭ Treĭ Ierarchĭ din acea comună patru perechĭ perdele marĭ şi treĭ procoveţe de catifea garnisite cu fir, tóte în valóre de 120 leĭ, cu onóre Vĕ rugăm, ca să bine-voiţĭ a disposa publicarea prin jurnalul „Biserica Ort. Română" a uneĭ aseminea pióse şi luadabile fapte spre exemplul şi a altora.

Primiiţĭ, Prea Sânţite, ale nóstre în Christos frăţeştĭ îmbrăţişărĭ.

† Episcop, **Ghenadie.**

Directore, *N. G. Protopopescu.*

Prea Sânţituluĭ Preşedinte al Redacţieĭ jurnaluluĭ: „Biserica Ortodoxă Română".